L'Estiuada

Periòdic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l'istiu

Any VII | Sant Hilari Sacalm, 24 Juliol de 1914 | Núm. 75

Ensenyança Catalana

I

LA ESCOLA

No hi ha cap dubte que a Catalunya, l'escola tindría d'ésser catalana de soca arrel. Aquesta és una veritat que per lo mateix que és de sentit comú vé refermada per tots els principis pedagògics i patriòtics. La escola primaria,—que a ella ens referim en preferencia—acull en son sí al tendre infant al sortir de la falda de la mare, quan encara no ha sentit un borrall d'altra parla que no fos la catalana amb la que sa mareta s'esforçava en fer-li apendre els noms dels objectes que'l voltaven, i els tendres sons de la qual li amanyegaven les seves orelles al recitar l'oració capvespral tot cotxant lo amorosament. Si quan entra de primer entuvi a l'escola se troba amb que se li parla d'una manera que ell mai ha oid, si deixa de trobar aquella senzillesa i aquell parlar amorosit a que el tenían acostumat sos pares i òu com se li donen ordres i se li expliquen lliçons en una parla nova, què té d'estrany que'n vulgui fugir d'aquell lloc on s'hi trobarà foraster, i on son esperit poc o gens desenrotllat i encar simplista no hi sab veure més que un càstic la causa del qual no pot capir?

Cal fixar-se bé en lo que representa per un xiquet de quatre o cinc anys l'entrar en una escola tallada segons el patró que ens voldría donar la gent de Madrit. No és estrany que amb escoles aixís a la castellana, el noi aprengui poc i encara amb molts de treballs i paciencia per part del mestre, ja que a la feina d'entendre la lliçó s'hi afegeix l'esforç mental que representa la traducció de la mateixa.

En canvi si la escola fos verament catalana, llavors si que podría ésser lo que en realitat deuría, una extensió de la familia, suplint la part educativa i instructiva que aquesta no pot donar-li, i creant en el petit alumne els hàbits de companyerisme i de sociabilitat amb els demés.

I com a patriòtiques, què'n tenen aquestes escoles oficials, on si no hi ha un mestre de sentit comu i que miri un poc vers la realitat, que per sort no en falten, surten d'elles els deixebles sens haver sentit parlar gens ni mica de la seva vera patria, ni haver après d'escriure la seva parla, i veient que aquesta està sempre sotmesa a un altra. les bondats de la qual no vull regatejar, però que no és la propia?

La escola és la fornal on se pasta el caràcter del noi, que s'amotllarà segons sigui l'ambient que en ella hi respiri, i segons sigui la habilitat del forjador, del mestre.

Avui, segons les modernes concepcions pedagògiques, més que a que aprengui un munt de coses, té d'endreçar-se l'escola primaria a la educació de les generacions, i la educació faltada d'un ver esperit patriòtic, no és tal educació, tot lo més serà una educació neulida de la que en sortiràn els ciutadans tarats i completament xorcs per a la realització d'actes de ciutadanía.

Bé prou que ho sab el centre això, i aquest és el perquè voldría que en les escoles de Catalunya no s'hi parlés més que en castellà, i fins que sos sentiments més purs, quan tenen de dirigir-se a Deu, els expressessin els nois en una llengua que no poden sentir amb el cor. I que les escoles siguin *nacionales*, i que hi vegin símbols que els hi facin oblidar fins d'on són fills. ¡Què hi fa que llur cultura s'en ressenti, que no aprenguin tan ni tan bé, si's logra desarrelar de l'ànima infantil i tendre el pòsit català que hi pugui deixar la llar i la familia!

A contrarrestar aquesta acció perniciosa, és a lo que deuríem atendre primordialment els catalans. A procurar que en l'escola hi rebín lliçons de ciutadanía catalana, a que fos una perllongació de la llar, a que hi trobessin mes tres que amb cara afable els hi expliquessin les lliçons i també els drets i devers de tot home amb aquella nostra parla suau i dolça que estàn acostumats a oir. En fi, a crear la vera escola catalana on l'infant s'hi trobés bé per l'adaptació i compenetració de son ésser amb tot l'ambient que en ella hi respirés.

La «Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana» s'havía emprès aquesta tasca. Tasca noble, gran, però ensemps molt costosa i de molt sacrifici. Tasca que a cap de sos prohoms el pot portar a escalfar un seient al Consistori ni a les Corts. Per ço no és estrany que els diners i cabals i energíes que tans i tans s'han malmès en aquesta altra acció, secundaria fins avui del nacionalisme, s'hagin regatejat a la benemèrita «Associació» i no hagi pogut abastar més que una petita part del séu gros programa patriòtic. Fins que ens convencem ben bé de que nostra feina té de començar injectant fortes dossis de cultura a la catalana, i sobretot als infants, als futurs directors del demà de Catalunya, no cal pensar en altres accions nacionalistes i reivindicadores, perquè el poble cada dia sentirà menys l'esperit de la terra, i el caliu que no morirà, això no, s'en anirà no obtant cubrint amb més fonda crosta de cendra forastera.

Tenim per ço de desmaiar? Podem donarnos al pesimisme i deixar que faci son efecte desnacionalitzador l'escola oficial? El que tingui paciencia per a anar-me llegint aquestos articles, veurà com si bé per manca de cabals l'A. P. de l. E. C. no pot implantar com voldría Escoles catalanes a tots els llogarets de Catalunya, pot no obstant fer, amb mica de voluntat de part dels catalans, i amb mica de apoi de les entitats de Catalunya, que les mateixes escoles oficials se transformin i evolucionin cap a ésser Escoles on el nom de Catalunya s'hi deixi sentir per damunt de tots els demés noms.

LL. G. CASTELLA I LLOVERAS

■—■—■

Crucíferes

I

Camí de la Creu
temps ha que faig via
amb el cor ferit
l'ánima entristida.
A cada pas caic,
damunt les espines
ací hi deixo sanc,
més lluny la carn viva,
ací hi trobo un ars
que puny nit i dia
ofrena d'amic
será 'l que més fibla.
Jesús bon Jesús,
també vostra Sanc
la terra tenyía,
camí de la Creu
també hi fereu via.

MARÍA DE SULTERRA.

Juny de 1914.

■—■—■

LA MANCOMUNITAT I L'ESPERIT PROVINCIÁ

Qué es la provincia? Com la sentim?

La provincia no ès ni una unitat étnica, ni un llaç d'interessos, ni una divisió natural geogràfica. La provincia no indica cap realitat. Es una divisió puram administrativa i doctrinaria, *per a servir* al gobern central o a l'administració central. Va ser creada l'any 1812 amb aquesta finalitat, com explícitament es manifestà i aixís ha continuat visquent en les variesllei promulgades fins a la vigent.

El Decret que repartí el territori d'Espanya en 49 provincies ès una obra d'esqüarterament; dels 49 *districtes* administratius en trobaríem no més dos o tres de caracterisats, els demés son pures sucursals sense anima i vida. A Catalunya el R. D. no solament la deixà sense orgue de representació, no solament volgué trossejar-la, sinó que an aquet agravi, li afegí un perjudici com a poble industrial, agrícol i mercantil. La pobresa de la provincia de Lleida pervé, en part com indica en Guillem Graell, de que a les vies de comunicació i ferrocarrils se'ls hi donà direccions no adecuades com volguent crear centres mercantils artificials a gust del Gobern.

Pero no cal mirar en virtut de qué *s'ideà* la provincia, ni mostrar com ès fruit d'una concepciò anticuada; ni examinar la seva historia llegislativa, única que té: cal fixar-se concretament en lo que ès aquesta provincia de Girona. Quin lligam, quin nexe posseix? Perqué apart de la condicio de catalans no n'hi veiem cap més. La provincia de Girona ès una divisiò tant arbitraria com les altres i fora dels llaços purament administratius les gents que l'habiten formant comarques, no trobem cap aglutinant provincial. En tot cas, únicament la capital en toca efectes exclusivament materials, pro nosaltres, mai hem sabut veure quin interés moral i material ens ha d'empenyer a ser de la *provincia*. Si no la sentin, ni veiem, fluctuar quan menys, els seus efectes!

Mirat baix tots els punts de vista; qué s'hi perdería de que en lloc de la Diputacio, que per èsser representació d'una divisiò abstracte, que per no representar cap realitat, mai podrà tenir autonomía; qué s'hi perdería, diem, de que es sustituís per dos o tres tècnics per informar els recursos davant del gobernador?

S'hi perdería res?

En canvi, en front de la provincia, l'unitat suprema de Catalunya, sí que necessita un orgue d'expresió; les gents catalanes, sí que necessiten un organisme polític i administratiu comú a totes. I aquest organisme que ès la llengua, el dret, l'anima de la Patria i la superior estructura armònica i vital, de Catalunya, ès l'aspiració nostra, dels que volem l'impuls fortíssim i perseverant de tots els nuclis i de tots els components naturals i amb vida, baldament sigui potencial, des del ciutadá a la nacionalitat.

—

Hi ha un altre raonament que uns quants senyors de Girona han oposat precisament a la Mancomunitat. I no més perqué han aduit el centralisme barceloní, precisament contra la Mancomunitat; el seu *anticentralisme*, diguem-ho aixi, no pot ni discutir-se perqué no te aguant de cap mena.

Dir que Barcelona vol la Mancomunitat, perqué aixi en ella hi residirà la capitalitat i per conseqüent les ventatjes burocrátiques d'aquesta, ès de lo més ridicul i raquític que's pugui imaginar. Barcelona, que té amb l'industria i el comerç formidables elements de vida propia, no necessita per res les ventatjes d'un centre burocràtic, ni aquet li ha d'aumentar el seu patrimoni inmens de riquesa. Això podría dir-se de Madrid, que viu exclusivament de la seva condició de capitalitat.

El novells *anticentralistes* no pot ser que parlin en serio i s'hi ho fan demostren un criteri esquifit i una manca absoluta d'altesa de mires.

També els *provincianos* podríen dir que amb la Mancomunitat, Barcelona exercirà una hegemonía intensa per efecte del repetit centralisme, però allavors no més cal replicar que Barcelona sense la Mancomunitat també exerceix aquella hegemonía en tots els ordres de la vida. Encara més, pot dir-se que en tot cas la Mancomunitat sería un obstacle ja que dintre d'ella hi figura amb minoría. Cap necessitat té d'aquest organisme per ésser la directora de la vida catalana, ho ha sigut sempre i continúa essent-ho amb la Mancomunitat.

Els que en realitat volen aquesta direcció i aquella hegemonía, son els que s'empenyen en sostenir el paràssit de la *provincia*, els que fan qüestió de vida o mort d'unes oficines del gobern civil i Diputació. Aquets en realitat, pel fet de voler conservar la divisió arcaica en provincies, volen que tota la riquesa contributiva de Barcelona es quedi a Barcelona, mentres les altres provincies vegetin i les Diputacions respectives facin llàstima. Mentres la Diputació de Barcelona compta amb medis per víes de comunicació i centres de cultura, les altres no tenen rès, i els senyors *anticentralistes* volen que això continúi i que la riquesa de Barcelona que tots els catalans produim, es quedi a Barcelona, i Lleida sigui pobríssima i les demés provincies coses sense solta.

No comprenen aquets senyors el ver patriotisme que fa voler la civilització per tot arreu i per això confonen la seva missió. Estem convençuts que son ells els qui reben més intensa influencia barcelonina, perquè confonen Girona amb una oficina.

—

El prestigiós i patriota Albert Bastardas deia que existíen per dissort els rezels provincials. Això és exacte i prou es veu en l'Estatut català. No s'ha de matar de R. O. a la provincia; morirà naturalment, morirà d'anemia tal com li pertoca. Es indefectible. En últim terme potser sigui una mena d'alçada

L'Estiuada

Periòdic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l'istiu

Any VII | Sant Hilari Sacalm, 31 Juliol de 1914 | Núm. 76

Política Municipal

I

Naturalesa dels Municipis

L'home és un sér dotat de llibertat; i ell, en lo íntim de la seva conciencia, és el séu propi llegislador i el séu propi jutge. Aquest govern de un mateix, aplicat a l'individuu, com una conseqüencia forçosa de la seva personalitat, és indubtable que converteix a l'home en un ésser autónomo, que no altre cosa que *govern de un mateix* signifiquen les paraules «auto», i «nomos», que composen la paraula *autonomía*. Mes l'home, no viu aillat en el mon, sinó en relació amb els séus semblants; i constituit en societat, se fa precisa una llei que serveixi de norma an els séus actes per a fer posible la convivencia social; peró aquesta llei no és sols la que, inspirada en el Dret natural, regeix tots els actes bons de la vida de l'home, fins els més íntims de la vida de solitut, sens altra sanció que la de la conciencia, la del despreci humá i la divina, sinó que és una llei eminentment positiva, amb sanció humana, que's fa obligatoria per la coacció en cas de que la voluntat no's basti a obeir-la, i que posa un fré, certes restriccions a la autonomía de l'Estat individual en benefici de l'Estat social, sens perjudici, no obstant, de la llibertat de l'home en son principi substancial, doncs la personalitat jurídica individual no és vulnerada per la llei, abans al contrari, en aquélla té aquésta sa base i fonament d'obligar. Per això en aquells temps en que el Dret admetía la existencia legal de l'home esclau, tenía el llegislador necessitat de apoiar institució tan antisocial en una fingida llógica: la que distingía entre *homes persones* i *homes coses*.

La necessitat d'aquella llei, o sigui, del dret objectiu, per a norma dels actes humans en la vida de relació, i la de complir tots aquells fins que eren d'interés social, sigué també causa de la necessitat de la creació de *Societats totals* que, revestides de Poder i personalitat jurídica, constituissin una segona *persona natural humana*, una persona colectiva, no per a fins parcials o particulars, sinó per a la consecució de fins totals socials, i per lo tant públics. I aquesta persona, que tingué per subjecte a la persona individual, que es forma d'un modo evolutiu i natural, va tenir la primera encarnació en la familia, constituint l'*Estat familiar*, i a mida que amb el progrés se feien més complicades i nombroses les necessitats humanes, passant per l'Estat patriarcal i per altres formes socials intermitges (*gens*, *fatria*, *curia*, *tribu*, etc.), se constituiren unitats socials més ben determinades com a Estats polítics permanents i perfectes, i aquets foren els *municipis*. Després dels municipis vingueren les *nacionalitats*.

Cada un dels predits entes socials, estava dotat de personalitat jurídica per a la consecució dels fins totals peculiars, amb el ben entés, que al formar-se una unitat superior amb el conjunt de les inferior (el municipi amb families; la nació amb municipis) no's mermava pas llur personalitat, la seva autonomía, les propies llibertats, sinó que la persona social política component restava íntegra dins la persona social política superior, si bé fent donació o renuncia d'aquelles atribucions i facultats que devíen correspondre an aquesta última per a l'assol·liment dels fins generals que motivaven la seva consiitució.

De lo exposat s'en desprén que'l Municipi és un Estat polític natural, necessari, permanent i perfecte, compost de families que viuen en un mateix lloc, per al compliment en comú de tots els fins de la vida que trascendeixen immediatament de llur esfera privada. Es el Municipi, com la Nació, un organisme total per al cumpliment de tots els fins humans, pero d'aquells fins que no's poden conquerir en el cercle de la familia i que's concreten als interessos locals, circumscrits al conjunt de veïns que en el terme municipal resideixen. Existeixen altres fins totals, que d'un ordre més general que'ls del Municipi, corresponen a la Nació, i altres encar més extensos, que corresponen a l'Estat, quan aquet no está encarnat en una Nació, sinó en varies, formant Estats nacionals federats o confederats. Mes aquets Estats socials superiors, repetim, no són obstacle a l'autonomía dels components inferiors, ans bé la pressuposen i requereixen necessariament per a sa perfecta constitució, segons veurem en un dels articles successius.

JAUME BRUNET I BARGUÑÁ

■■■

Nacionalisme

Arreu del mon, es fa cada dia més intens el moviment de rebelió de les races i les patries oprimides pels grans Estats. Arreu es nota visiblement, el malestar de les petites nacions i dels medis étnics. Els estats poderosos constituits artificialment, sense respectar el pobles que'ls composen, es veuen sovint amb conflictes tenebrosos. Es un clam lliberador el que esclata, són els pobles esberlats, les races esclavitzades que's deixonden, per afirmar la seva vida contra la qual criminalment atenten els grans Estats.

El conflicte austro-serbi es una nova demostració de lo que venim dient, com ho fou l'atentat nacionalista de Sarajevo, causa inmediata del conflicte. Austria vol ofegar el nacionalisme serbi, que cada dia pren més empenta, removent l'esperit i el sentiment patriòtic dels serbis de Bosnia-Herzegovina, Croacia i Dalmacia, territoris perteneixents a Austria i Hongría. El moviment nacionalista de Serbia, produit en les escoles, societats, especialment entre la joventut, amenaça a Austria i es feia més formidable d'ençà que produí l'assassinat del arxiduc Francesc Ferràn i la seva esposa i per això el conflicte, perqué Austria vol reprimir la propaganda dels nacionalistes serbis exigint garantíes al poble gobern i aixís afermar la possesió d'aquells territoris que tenen per patria a la Serbia i no a Austria.

Com acabarà el conflicte? Es difícil predirho, pro és ben segur que amb la guerra o no, el sentiment nacionalista es mantindrà viu i ferm i els serbis de la Bosnia, Croacia i Dalmacia no aturaràn els seus sentiments vers la nació Serbia que tant els encoratja. Ses baionetes podrán imposar momentaniament la pau, pro en els esperits hi farà niuada el clam lliberador fins que sigui satistet i el conflicte permaneixerà.

■■■

Crucíferes

II

Obriu, obriu Jesús meu
la portella del Sagrari,
que d' amors tinc set i fam,
que d' amors mor la meva ánima.
Doneu-me'n tant sols un mos
del Pá qu' han brescat els ángels,
doneu-me'n un glop del Vi
qu' a les verges ubriaga.
El pés feixuc de la Creu
les meves carns ha nafrades
i el meu cor mig desfalleix
pel llarg camí de la Patria.
Dolç Jesús, per caritat,
compadiu 's de la meva ánima.

MARÍA DE SULTERRA.

Juliol de 1914

■■■

La plana pujarà als cims

Fa bé d'ací dalt, dels cims estant, observar ço que passa a la plana. Ben sovint els que hi viuen a la terra baixa, atrafegats d'activitats i remoguts per sentiments que duen tota mena de rebelions, no s'en adonen de lo que succeeix al voltant d'ells; ens en adonem més els que observem de des dels llocs apacibles on per la gran alsaria el camp d'observaaió és forsa més extens i per la quietut de la vida, la serenor de l'esperit consent adonar-se judicant-ho bé, fins de les més lleus trasmudances que's realitzen al sí de les multituts de la plana.

Ara mateix s'hi ha realitzat al sí de la societat ciutadana un fenomen resultat d'una gestació que ja duia durada i que podrá influir fructuosament a l'avenir de la nostra Catalunya. Parlo dels acords que han près els elements que formen el socialisme catalá. Potser dir-ne socialisme catalá no está ben dit encara, car ara per ara és més bé el socialisme de Catalunya: el qué és les determinacions preses sí que van expressament dirigides a que arribi a ésser un fet l'organització del socialisme catalá.

Els elements socialistes de la nostra Catalunya restaven incaracteritzats, professaven els principis del Socialisme, mes se trobaven subordinats als erros de l'universalisme étnic que lleva llibertat i sotmet a organitzacions artificioses el que hauría d'ésser actuació de la vida plena dels homes. Ara, peró, els socialistes de la nostra Catalunya han quasi fet afirmació de la seva vida, s'han acostat cap el fet natural i han promulgat una afirmació concreta per la qual s'inicia l'organització del socialisme catatá. Pot dir-se que els nous acords donen una major caracterització socialista, car proclama noves llibertats que en tan resten detentades, són un mancament als principis del Socialisme que no són altre que l'aflrmació plena de totes les llibertats humanes.

He dit abans que'ls socialistes de Catalunya han fet no més que quasi afirmació de la vida plena de Catalunya, car al proclamar encara amb poca decissió i definitivitat la seva modalitat nacional, no l'han articulada com cal seguint els principis socialistes al socialisme internacional, és a dir directament considerantse un element de l'universalisme, sinó a organitzacions creades seguint els arbitrarismes detentadors de la política i respectant els fets consumats per la llei de la força contra els que precisament el Socialisme vé obligat a lluitarhi per a anorrear-los i reorganitzar les societats atenent-se als principis de lliberació que es desprenen de l'organització normal de la humanitat que malgrat totes les violencies se troba organitzada per nacions o sía pels organismes naturals col·lectius que posseeixen carácters étnics abassament per a satisfer les necessitats de l'home en la vida de la societat.

Les noves determinacions del socialisme de Catalunya, son una vera ascensió en la categoría de valors socials que posseeixen els organismes que lluiten al sí del nostre poble per a afavorir la seva evolució dins una vida de normalitat. Aquesta ascensió i la simultania que realitza el Nacionalisme incorporant els nous principis de transformació económica i de millorament humá del poble, són fets de gran trascendencia per l'avenir de Catalunya. Són dugues actuacions socials que convergeixen vers una finalitat concreta quin objectiu és la renovació de la nostra vida pública per a que Catalunya visqui a la humanitat; i com passa arreu del mon aquestes dugues accions, Nacionallsme i Socialisme, que poc a poc van acostant-se per juntar els llurs esforços i actuar en comunitat, són accions que han nascudes dels nuclis d'acció catalana que posseeixen modalitats morals i socials lliures de totes les maldats que són la característica de la política de farsa que encara governa al mon. A Catalunya, fora del Nacionalisme i del Socialisme, no hi ha austeritat social ni individual, car totes, absolutament totes les accions que's realitzen, són no més utilitaristes i careixen en absolut de carácter de renovació social que han de posseir les accions que durán vida nova a l'humanitat.

Per ésser dalt dels cims, a Catalunya, com per dalt dels cims d'arreu del mon, els fets socials van força més enderrerits que a la plana i si per a la vida material que proporciona la producció de la naturalesa els homes de la plana esperen els dolls de vida que devallen per girigalls i torrenters, els homes dels cims aguarden que'ls dolls de la vida espiritual que es generen a la plana pugin camellars i tossals amunt perqué els hi comuniquin la vida i els la il luminin amb llum de lliberacions.

Vindrá temps, quan Nacionalisme i Socialisme s'hagin fos i sien una acció única redemptora del poble, que cim i plana viurán la mateixa vida social: llavors s'haurá conseguit l'afirmació universalista, será, peró, l'universalisme del benestar, perqué s'haurán fos les veritats robustes de la Naturalesa, que són més fermes que enlloc a les terres alteroses, amb les idealogíes de la gent de la plana; allavors la civilització s'haurá enfilat dal de tot de les serralades i el fet positiu étnic haurá devallat al pla per a evitar que la confusió de les races humanes pugui ésser causa d'esclavituts. Per ço, a Catalunya, ho hem vist, el Nacionalisme, l'afirmació étnica que és afirmació de llibertat, que és rebel·lió contra tota tiranía, ha aparegut com baixant de Muntanya, i l'afirmació socialista, l'efectivitat de les idealogíes lliberadores, ha nascut a ciutat, trobant-nos ara a l'instant en el qual les dugues afirmacions humanissimes convergeixen per trobar-se i fondre's i actuar solidariament per al major bé dels homes de la nostra terra i per la dignificació integral de la nostra Catalunya duent-la a viure a l'humanitat.

D. MARTI I JULIA

■■■

Rápida

El mestre Lambert

Els genis presidiren el teu naixament.

Inspirat i amorosit per ells, vares senyalar des de nen el teu camí artístic que emprengueres decidit, de cara enlaire i salvant tots els obstacles. L'acert, l'estudi i la constancia et varen acompanyar en la teva carrera de flors, triomfal.

Ingreses a les aules de la *Escola Municipal de Música* en la bella Barcelona que s'honra dient-te fill i als quinze anys—que per la teva pobresa física més semblaven deu—ja t'en dus el premi ofert per la casa Chassaigne. Als setze, en lluita amb més de setanta músics espanyols, obtens a Zaragoza el premi pel teu *Himno nacional a la Virgen del Pilar*. I en la ciutat invicta sorprents a tothom per la teva joventut i coratge, al dirigir, en festa solemne, l'himne avui tan popular que tots els dies es canta en la Basílica zaragozana.

Clarament se mostra el teu hermòs camí. Camí d'elegit que't permet als vint anys, guanyar tres premis en la primera «Festa de la Música Catalana» i amb ells desplegar l'ensenya de primacia entre'ls joves músics que's presenten a la vida pública.

Célebre als vint anys—com no arribaràn a ser-ho molts músics eminents de cabells blancs—, el teu nom al ser repetit per Catalunya, diu a la terra catalana i ho diu amb la clarividencia de les multituts sentimentals, que aquet músic incipient i ja célebre, li donarà molts dies de gloria, arrancant de l'ànima catalana els hermosos batecs de la seva vida popular i del seu sentiment social per embellir-los músicalment amb delicats *lieders* aristocrátics.

Pro la vida artística segueix triomfal. Als 21 anys, siguent encara tant jove i per l'apa-

L'Estiuada

Periòdic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l'istiu

Any VII || **Sant Hilari Sacalm, 7 Agost de 1914** || **Núm. 77**

ELS SARRIERES, SENYORS DE SOLTERRA I SANT HILARI

El present article no és més que la continuació del que publicárem l'any passat a L'Estiuada, amb el títol de *Petita adició a l'historia de Sant Hilari*. Llavors tractárem del període en que aquesta localitat i el Castell de Solterra o de Sant Miquel de les Formigues estigueren en poder de la familia senyorial de Gurb, casa vigatana. Ara parlarem de la casa gironina dels Sarriera, la qual succeí an aquella en el domini feudal dels esmentats castell i població. No obstant, cal observar que la familia Sarriera esdevingué casa senyorial quan el feudalisme ja havía entrat en plena decadencia, a les derreríes del segle xv.

Les arrels més fondes de dita familia les trobem a mitjans del segle xiv. En 1344, vivía a Girona un metge de certa anomenada, Mestre Arnau de Riera. Surt en una escríptura reconeixent al cavaller Ramon Arnau de Sant Sadurní haver rebut 300 sous en la taula de canvi den Bernat d'Hospital, banquer de dita ciutat. Era probablement germá de Berenguer de Riera, també ciutadá de Girona, qui, en 1351, obté del Cardenal ardiaca d'aquella Seu una reducció de tasques. censos i delmes pel mas que posseeix a Palau, parroquia de Sant Feliu de Girona, anomenat Mas Arnost.

Berenguer de Riera tenía tres fills, Bernat, Berenguer i Guillem. Guillem se casá amb Sibilia, filla de Guillem de Sant Sadurní, rebent dita senyora del sogre per donació propter nupcies l'elevada quantitat de 63.000 sous. Com l'escriptura era feta en 1356 a Vulpellach, pensem que ja en aquella data eren els Sarriera senyors del castell del mateix nom, situat prop de La Bisbal. Apuntem de passada que en Guillem de Sant Sadurní era fill del ja esmentat Ramon Arnau i de Garsenda.

Bernat de Riera, fill del citat Berenguer, fa donació a son germá anomenat també Berenguer, del mas Joan, situat en el lloc de Palau, en 1362.

Guillem de Riera, germá de Bernat i Berenguer, entrega en nom propi i de sa muller Sibilia de Sant Sadurní al notari de Castelló, una lletra del Comte Joan d'Empuries, per la qual li restituía l'escribanía de Sant Juliá de Vulpellach, i datada del 29 agost 1382. Sembla que fou Sibilia de Sant Sadurní la qui aportá a la casa Sarriera el Castell de Vulpellach.

Surt en una escriptura de 1383 un Joan de Riera, senyor del castell de Requesens de Girona, que és precís no confondre'l amb l'altre Requesens dels Pirineus. No sabem quin parentiu té dit Joan amb els anteriors Sarrieres.

Guillem de Riera i Sibilia de Sant Sadurní foren pares de Pere de Riera. Pere feu testament per primera vegada en 1397, vivint encara son pare, senyor de Vulpellach. Otorga deixes als convents de Girona i a la muller i a la filla den Guillem de Palol, parents séus. Fa altra deixa a un notable frare dominicá de Girona, en Francesc de Lapardo, per misses. Institueix hereu universal al séu propi pare.

Surt altra vegada, en 1401, en Berenguer de Riera. Sa muller Blanca compra el Mas Madrenys, situat també a Palau Sacosta, salvant el senyoriu de Joan Sarriera, qui tenía per concessió reial la honor de Palau, Quart i Monalt. Dit Joan de Riera, militar, compra en 1402, el mas den Bartomeu de Sperapans, situat igualment en Palau. Joan vivía encara en 1406.

Sembla que Joan de Riera tingué tres fills, Honorat, Pere i Joan. Quan la Generalitat de Catalunya envià, en 1422, socors al rei Alfons a Italia, aquest Joan de Riera, segon del nom, fou el patró de la nau Santa María i Sant Joan Babtista. Tenía per sobrenom *Vallosera* i al caure greument malalt en el port de Gaieta, prop de Nápols otorgá testament, heretant a sa filla major i en cas de mancar-li successió, la herencia aniría a son germá Honorat Riera, ciutadá de Girona, obligant-lo llavors a pendre'l sobrenom de Vallosera. El testador morí'l dia següent de fer el testament.

En 1424 i 1431 vivía l'esmentat Pere de Riera, el fill de Guillem i Sibilia, poseeint molts drets senyorials a Palau Sacosta, Quart i Montalt.

En 1438, un altre Joan Sarriera posseeix cases a Barcelona, prop del convent de Sant Andreu i Santa Clara. La familia Sarriera les tenía com a successora del noble Joan d'Argentona.

En 1456, otorga son segon i derrer testament l'abans citat Pere de Riera de l'any 1397. Pren ja el títol de cavaller i ciutadá de Girona; és germá d'aquell Joan patró de nau, mort a Italia en 1422. En el segon testament Pere institueix marmessors a son altre germà Honorat, a sa segona muller Francisca, a son sogre Bernat Scala i a son fill de la primera esposa Margarida, Joan Pere Sarriera. De la primera muller deixa además dos altres fills anomenats Joan i Galcerán i quatre filles, Beatriu, Isabel, Aldonsa i Elionor; la derrera maridada amb el famós Pere Joan Ferrer, senyor del castell de Sant Vicens de Burriach, prop d'Argentona, personatge que tingué molt paper en les guerres de mitjans del segle xv. De la segona muller té tres mascles, anomenats Gabriel, Pere i Bernat i dues noies, Francisca i Caterina. A sa germana Constança, monja del convent de Sant Daniel de Girona, del qual és també religiosa sa filla Beatriu, li fa una deixa i finalment institueix hereus universals als dos fills citats Joan Pere i Bernat, mitjançant l'usdefruit de la esposa Francisca. El testament está datat en la torre del testador, situada en el veinat de Palau, parroquia de Sant Feliu de Girona.

En aquest temps els Sarrieres son ja considerats com a senyors importants de la regió del Gironés i és en son castell de Vulpellach, on en 1462, se reuneixen bon nombre de nobles per a tractar de contrarrestar la rebel·lió dels remensess i deturar les empreses del capdill Verntallat.

En 1472 comença a figurar Joan Sarriera, militar i capitá de Girona, marit de Violant, qui continúa comprant terres a Palau Sacosta. Consta que és fill de Pere Sarriera, qui feu testament en 1456. En 1476, dit Joan compra l'hort den Rossinyol, en el carrer de la Tayada a Girona i ja pren el títol de Magnífic senyor.

Aquest Joan de Riera i Violant foren pares de Pere Sarriera, emancipat per decret reial de 1479.

El propi Joan, anomenant-se cavaller i *magnificus et providus vir*. és batlle general de Catalunya en 1482, i llavors compra al conegut personatge Joan Francesc de Próxida comte d'Aversa, la vall i Castell d'Hostoles. L'infant Enric d'Aragó, duc de Segorb, expedí manament a Otger d'Agramunt, veguer de Girona per a que fés donar possessió dels esmentats castell i vall a don Joan Sarriera; i veiem que, en 1488, Joana, muller del militar Damiá Descatllar, de Ripoll, com a tudría de sa filla Isabel, anomena procuradors séus a Miquel Cadell, senyor d'Arsegell i a Andreu Bosch, ciutadá de Barcelona per a donar homenatge i entrega del castell de Colltort a don Joan Sarriera, senyor de la vall d'Hostoles i batlle general de Catalunya.

En 1492 trobem a aquest personatge establint al paraire Francesc Honrat, dues cases a Barcelona, prop del camí antic dels molins den Malla; i tres anys després, titulant-se no solament cavaller i conseller del rei Ferrán el Católic, sinó també batlle general de Catalunya, fa donació al séu germá Gabriel d'uns censals morts, dient que és fill també den Pere Sarriera i de la segona muller Francisca, ja difunts; i afegint que un dels censals l'havía creat Joan de Mur a favor de Margarida, primera muller del séu pare, Pere Sarriera i havía pertenescut al séu germá Joan Pere (o Pere Joan) qui havía fet testament a Hostalric, en 1477.

El trobem també aquest Batlle general amb son fill Pere Sarriera i Mossen Ferràn de Rebolledo, com a fiadors d'un préstec que'l Duc de Cardona féu, en 1493 als séus cosins Pere de Cardona, comte de Golitzano, a Sicilia i Anton de Cardona. I en 1500 titulant-se Batlle general i procurador feudal reial a Catalunya, estableix al notari Cerdá, de Girona, la facultap d'edificar en cert solar proper a la plaça de l'Oli.

La darrera cita que havem aplegat de don Joan Sarriera, batlle general és de l'any 1508. Degué morir poc després. Potser son fill Pere l'havía premort. puig no torna a sortir en cap document. Emperó, don Joan Sarriera deixá dos altres fills mascles, anomenats Antic i Miquel. Miquel se maridà amb Isabel de Tagamanent i morí en 1512. Son germà Antic, contragué matrimoni amb la rica heretera de la casa de Gurb, donva Anna de Gurb, filla de Bernat Joan de Gurb, senyor de Solterra i Sant Hilari. Així entraren tan importants senyorius en la casa dels Sarrieres al començar la xvi centuria.

JOAQUIM MIRET I SANS

(Seguirá)

■—■—■

Política Municipal

II

Paralelo del Municipi i l'Estat

Hem vist en l'article precedent, que el Municipi es una persona social, natural i necessaria, quin caracter es base de sa propia autonomía. També hem vist que l'Estat nacional es una unitat superior, es a dir, una persona social, natural i necessaria composta de municipis. I així mateix hem demostrat que abdos persones jurídiques existeixen per al compliment de fins socials, que son tots els de la vida humana, si bé el Municipi deu concretar sa acció política i administrativa a una esfera menys extensa que l'Estat, circunscrita per l'element personal, veïns, i l'element material, territori municipal.

El Municipi, dirèm ara, es l'Estat per a la vida local, en contraposició a l'Estat per a la vida nacional, el qué, per raó d'esser el més gran dels Estats socials que existeixen, s'anomena simplement *Estat*, ja que l'ideal de solidaritat humana no ha arribat encara a tant alta realització, que s'hagi manifestat en un Estat universal, el qué significaría la consecució de l'equilibri del mon social damunt de les dos columnes de la caritat i l'amor, els més sublims dels sentiments humans. Fins a que aquet inmens ideal se resolgui, no hi há que pensar en l'eficacia dels solemnes palaus a la Pau universal.

El referit paralelo, no significa confusió ni molt menys incompatibilitat entre el Municipi i l'Estat, ans al contrari, segons veurèm, les respectives constitucions estant íntimament enllaçades i compenetrades.

«El Municipi,—segóns el sabi catedràtic i publicista cubà, senyor Carrera i Justiz, es una societat natural, necessaria, que's constituí a l'impuls de requeriments permanents, car les families isolades eren mancades de medis adecuats per a la satisfacció dels fins de la naturalesa i de la civilització».

L'Estat, diem nosaltres, glosant a l'anterior mestre en Dret Públic, es també una societat natural, necessaria, motivada per finalitats permanents, doncs els municipis, ailladament, no comptaven amb medis d'eficacia per a l'assol·liment dels fins de la naturalesa i de la civilització.

De modo, que el Municipi naix de la necessitat de resoldrer en una unitat superior les limitacions de la vida familiar, i de realitzar, en comú, fins engendrats per el fet de la coexistencia permanent en un mateix punt del territori; mentres que l'Estat sorgeix de la necessitat de formar un altre unitat superior als municipis, per a la consecució de fins que aquéts, per si sols, no podíen aconseguir, per esser de caracter més general i afectes, per lo tant, a interessos comuns a varis d'élls, creats amb motíu de la coexistencia permanent en un territori nacional.

Diu Santamaría de Paredes: El Municipi «es com la Nació, un organisme social per al cumpliment de *tots* els fins humans; i per això la relligió, la ciencia, l'art, la beneficencia, l'industria i el comerç, hi troban sa primera manifestació colectiva en quan excedeixen de la llar de la familia».

L'il·lustrat notari de Girona, Dr. Ramón Forn, en el séu important estudi «*El Municipio*», exposa lo següent: «La Municipalitat es un conjunt de families. Entren en sa composició el parentiu, en molte part, però en més part encara l'amistat, l'industria, el comerç i demés manifestacions que son producte del esperit humà, nascudes del perllongat contacte entre sí, a causa de la convivencia en un mateix lloc. L'acció municipal no es ja tant intensa com la de la familia, però no obstant se fa sentir sobre un major nombre d'individualitats, o sigui, a totes les que resideixen en un espai o terme previament assenyalat. Lo qu'ha perdut en intensitat, ho ha guanyat en superficie».

«Ve per últim l'Estat—segueix el Doctor Forn—format per la reunió de molts municipis, deguda a la comunitat d'origen, llengua, caràcter, etz., etz. La seva acció, per demés important, se fà sentir amb menys intensitat que l'acció municipal, però en canvi s'extent o pesa damunt tots quants indivíduus permaneixen en un ample espai, constituint amb éll lo que avui s'anomena Nació».

No es, per lo tant, el Municipi, una senzilla demarcació administrativa per al millor cumpliment dels fins de l'Estat; ni són els Ajuntaments que representen a n'aquell ente social, un simple organisme burocràtic de l'Administració central. Sino que'l Municipi es un Estat local dins d'un Estat nacional, o dins de Nacions federades o confederades, que per medi d'un organisme representatíu i propi, assol·leix tots els fins humans, com l'Estat, amb més intensitat que aquest, però amb menys extensió, car sols efecten a la comunitat veinal i no traspassen l'esfera del districte municipal.

La concepció i existencia real del Municipi, doncs, no destrueix pas l'idea i realitat de l'Estat, ans bé la confirma i justifica, puig es ben cert que'l Dret natural, la ciencia política i la tradició històrica, demostren palesament que les Municipalitats fòrmen part integrant de l'Estat, son elements indispensables de la seva constitució interna, i que, en sa virtut, no es aquest més que una *entitat superior* composta interiorment d'altres organismes, que son com ella *societats totals* per al cumpliment de tots el fins humans: families, *municipis*, provincies, regions.

Totes aquestes entitats, per lo mateix que son persones, de caracter privat la primera, i públiques les altres, son autónomes en la filosofía del Dret i deuen esserho en la Constitució de l'Estat i lleis orgàniques consegüents, car l'esfera d'acció respectiva i llurs fins, es ben circunscrita i determinada, de modo, que la seva acció simultànea no és ni pot esser incompatible, ans al contrari, cada una i totes elles s'ajuden i influeixen mutualment. Clar és, que aquesta determinació i ponderació, deu venir ficsada i regulada en la llei, ja que no en va es l'Estat, ans que tot, i demunt de tot el suprem Orgue del Dret.

JAUME BRUNET I BARGUNA

■—■—■

Crucíferes

III

Els que sou enemics meus
que sentiu per mí venjances
que l'odi us está bruzint
com garbó que el foc abranda;
els qui el nom de Caritat
no porteu en vostres llavis,
que no coneixeu l'amor
que an els homes agermana;
els que viviu sense fe
en aqueixa vall de llágrimes
llansant fletxes de verí
en contra l'honra dels altres
mireu que la falsetat
té de tacar vostres llavis,
que les fletxes que llanceu
no botin contra vosaltres.

MARÍA DE SULTERRA.

Juliol de 1914.

L'Estiuada

Periòdic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l'istiu

Any VII | Sant Hilari Sacalm, 14 Agost de 1914 | Núm. 78

Obra patriòtica

El Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de l' Industria, de Barcelona, ha publicat la *Revista Anyal* corresponent al 1913. Fullejant-la no més, es veu la trascendental obra que realitza aquella poderosa entitat que segurament molts de nostres llegidors deuen coneixer.

Amb onze anys d'existencia ha lograt adquirir una gran casa propia a la Rambla de Santa Mònica, un camp de Sports i un Club de mar. Compta amb més de tres mil socis i la seva organització interna es perfectíssima: dintre d'ella hi funcionen constantment les seccions d' Educació i Instrucció, de Socors Mutuus, de Propaganda autonomista, de Relació i Treball, de Sports i Excursions, especial de Taquigrafía, ademés de les que per un fi transitori a voltes es formen. Pro totes aquestes seccions, amb vida propia, despleguen una forta activitat fent actuar ordenadament el Centre qui es presidit per un Consell Directiu, nucli de ciutadants meritissims i excelentment capacitats.

Per no descriurer — feina llerga sería — l' admirable obra del Centre perque ella ja 's veu amb el nom de les seccions que 'l composen, dirém ùnicament que té establertes unes concurregudes classes mercantils, altres d'idiomes, historia de Catalunya, etz., les quals venen a constituir la base ferma de la seva vida veritablement intensa i exemplar. L'actuació fermíssima del Centre de Dependents va ser originada i ha sigut constantment inspirada per un pregon i conscient amor a Catalunya. Es una entitat plena i radicalment catalanista, potser la més gloriosa institució de les moltíssimes que ha creat el catalanisme. Amb orgull ho diem.

■-■-■

El president de l'Orfeó Català de Buenos Aires a Barcelona

El mès passat arribà a Barcelona En Joaquím Termes i Vilaplana, digníssim president del Orfeó Català de Buenos Aires. L'ha portat a nostra Catalunya el fervent i patriotic desig d'extrenyer les relacións entre els catalans de ençà i enllà dels mars, duguent amples poders del Centre Català d'aquella ciutat per a tractar les diferentes qüestions relatives an el fi pel que ha vingut. Nostres companys i amics del setmanari «Renaixement» han procurat entrevistar-se amb ell, i li han pregat que donés unes conferencies, al objecte de fer coneixer als catalans de Catalunya la vida i manera de esser dels catalans d'América, i els medis pertinents a poguer agermanar més de lo que ho estàn aquestes dugues Catalunyes. El senyor Termes amb aquell tracte enssiser que ha despertat una fonda simpatía a tots els que havem tingut el gust d'enraonar-hi, s'ha prestat a pler a la demanda de «Renaixement», i el dissapte passat, donà la primera, en la A. N. C., (Casal catalanista del districte II), que fou notabilíssima en tots conceptes. Sería difícil volguèr seguir lo en lo molt i bo que digué, de la gran feina catalanitzadora que estàn realitzan els nostres germans de Buenos Aires, lluny de la mare Patria, i amb tots els entrebancs que troba un foraster en terres estranyes. Se dolgué, i amb raó, de la manca d'apoi moral amb que 's troben al realitzar qualque acte, fins arribar a que ni esment ne tinguem els que ens trobem aquí, siguent alguns d'ells importantíssims, com el que cità de l'anada del Orfeó Català, compost de més de 200 choristes, a la ciutat de Montevideo, i sens cap altre caracter que el de català lo qual no fou obstacle perqué obtingués un gros éxit, tant que els diaris de allà designaven el día de l'escurció amb el de *día catalán*. Ens parlà del desig que tenía de que els catalans que s'expatriaven trobessin, al arribar, ont poguer anar a dormir i menjar mal no fos més que un plat d'escudella, aixís com de la creació d'una junta per als que, vençuts en la lluita per la vida en aquelles terres, no tinguessim de recorrer a la *Junta Nacional* qui hi te l'estat espanyol, i que malgrat haver de donar passatje de franc als pobres, no s'avergonyeix de cobrar-los a 40 pesos. Parlà de l'aplanament que li havía causat la visió poc catalanitzadora de molts catalans de aquí, la major part dels quals no respiraven més que pessimisme, trovant-se joiós de que hagués vingut a caure entre la gent de la Unió Catalanista i els amics de «Renaixement» que són els únics—i són paraules seves—que avui són optimistes i amb ganes de treballar amb fermesa per a la causa de Catalunya.

Moltes i moltes altres coses interessants oirem i esperem oir en les succesives conferencies. Per acabar direm qu'aquesta fou en estrem concorreguda. La sala d'actes de la entitat estava plena de gom a gom, tinguent molts dels assistents d'enquibir-se en les habitacions adjacents an ella, i tots premiarem amb grans aplaudiments al conferenciant, i podem dir qu' aquet ha sigut un bell acte amb que ha inaugurat son treball l'antiga A. N. C. en el seu nou local, i un trionf pel Sr. Termes i companys de «Renaixement» que han sigut els iniciadors de la mateixa.

Volem ter consignar, encara que no sigui més que de passada, que no hi havía cap redactor de diari català ni la *Veu* ni el *Poble* n'hi enviaren com si no vulguessin desmentir els cárrecs que ens feu l'orador al parlar de lo poc que ens ocupavem dels catalans d'América, tal vegada perqué no tenen vot en díes d'eleccións.

IGI.

Barcelona, 9 Agost de 1914.

■-■-■

La Mancomunitat i els camins veinals

Una R. O. aclaratoria

Ha quedat resolt satisfactoriament per a la Mancomunitat de Catalunya el conflicte que havía sorgit entre la mateixa i la Direcció general d'Obres públiques, amb motiu del concurs per a la construcció de camins veïnals.

La R. O. del primer de Juny prop passat va disposar que'ls projectes de camins i ponts corresponents a les proposicions acceptades en el concurs fossin redactats necessariament per les Quefetures *provincials* d'Obres públiques. Això representava un gros obstacle per a que la Mancomunitat pogués realitzar el séu vast plan de camins en tot Catalunya, ja que es veia desposseída del dret de redactar per sí mateixa els projectes.

El Consell Permanent de la Mancomunitat va reclamar davant el Govern la derogació o modificació de la R. O. al·ludida. I després de activíssimes gestions, ha aconseguit que'l Ministeri de Foment dictés una R. O. aclaratoria en virtut de la qual podrà la Mancomunitat redactar els projectes dels camins i ponts.

Entre els Consellers de la Mancomunitat ha causat bona impressió la solució satisfactoria donada a l'assumpte.

■-■-■

Crucíferes

IV

A n'el Jesús del meu cor
jo l'hi parlo cada día,
l'hi dic els meus sofriments
les penes qu'em martiritzan.
Ell escolta els meus neguits
com l'amic que més estima;
em mostra el seu Cor obert
voltat de punyets espines.
I em diu: que més vols de mí,
del meu Cor, ¿qué més voldríes?
si't som donada la Creu
¿que mes vols? ¿que mes desitjes?

MARÍA DE SULTERRA.

St. Hilari Juliol de 1914.

ELS SARRIERES, SENYORS DE SOLTERRA I SANT HILARI

(Continuació)

Abans de continuar la genealogía de la branca principal d'aquesta familia gironina que adquireix per un matrimoni el senyoríu de Solterra i Sant Hilari, dec apuntar alguna cosa de les branques secundaries. Son tres; una formada per Pere Sarriera, fill del altre Pere mort en 1456 i de sa segona muller Francina. Dit Pere se casà en 1480 amb Caterina, filla de Mossen Francesc Joan de Santa Coloma, donzell domiciliat a Sant Celoni. El sogre obliga al gendre a pendre el nom i les armes de Santa Coloma.

Un altra branca es la d'en Berenguer de Sarriera, ciutedà de Girona, molt abans de 1488. La seva viuda Caterina, féu testament aquest mateix any 88 i deixà la tan anomenada Torre de Sarriera, de Palau Sacosta a son parent Francesc de la Via, també ciutedà de Girona; instituí hereu universal al seu nebot Guillem Florensa.

Finalment, la darrera branca secundaria es la de Jaufret Sarriera, donzell, senyor del castell de Vulpellach. Son successor, abans de 1484, fóu Antón Sarriera, ja casat en aquesta data amb Elionor, filla del cavaller Mossen Bernat de Samesó i germana de Caterina, muller de Joan Vicents de Terrades, com tots ells ciutedà de Girona. En 1514, dits Antón Sarriera i Elionor de Samesó otorgaren els capítols matrimonials de son fill Miquel amb Violant, filla del donzell Joan de Biure, senyor del castell de Sant Jordi de Valls i foren signats en el monastir de Sant Daniel, extra murs de Girona. Antón Sarriera, senyor de Vulpellach, feu testament en 1529, son fill Miquel heretà dit senyoríu i viudo ja de Violant de Biure, contragué segones nupcies, en 1538 amb Violant Marguerida, filla de Benet Surroca, senyor dels castells de Palau i Vilanant; i, existint afinitat entre'ls cóniugues, fóu necessaria la llicencia pontificia. Miquel Sarriera, se casà per tercera vegada amb Apolonia i feu testament en 1557, deixant petites quantitats a dos fills naturals dits Antón i Lluis; i llegats importants a ses filles Constança i Joana. Fá hereu universal al únic fill mascle Perot i en cas de morir sense succesió, anirà l'herencia a la citada filla Joana, creant-se llavors un vincle amb tots els bens, obligant als descendents a pendre'l nom i armes de Sarriera. L'esmentat Perot morí efectivament sense succesió llegítima i sa germana entrà en posessió del senyoríu de Vulpellach, casant-se amb son cosí Joan Sarriera de Gurb, fill de Miquel i de Gerónima de Pons, senyors de Solterra, Sant Hilari i vall d'Hortoles. Per aquest matrimoni, doncs, se refundiren la branca dels Sarrieras de Solterra amb la secundaria de Vulpellach.

Ara podem continuar la geneología i noticia de la branca principal a partir del casament de Don Antic de Sarriera, fill i hereu de Don Joan, batlle general de Catalunya, en virtut del darrer testament de dit personatge, otorgat a 27 març 1509, davant del notari Pere Mas, de Barcelona, on deixá quantitats per misses en sufragi de sa muller Donya Violant i fill Pere Benet, ambdós difunts.

Aquest Antic de Sarriera, senyor de la vall d'Hostoles, contragué matrimoni com ja diguérem, amb la rica pubilla de les Guilleríes Donya Anna de Gurb, filla única del noble Bernat Joan de Gurb, senyor de Solterra i Sant Hilari, i de Margarida sa muller.

Don Antic tenía un germà anomenat Miquel, que després de casar-se amb Isabel de Tagamanent morí jove, abans de 1512, passant a aquell el castell de Requesens de Girona, en virtut del vincle establert pel comú pare Joan en el testament de 1509. No obstant haver deixat dits Miquel i Isabel una filla anomenada Violant de Sarriera i Tagamanent, qui anys després contragué matrimoni amb el Vescomte de Rocabertí, s'executà l'esmentada vinculació i la entrega de Requesens fóu firmada per dita Isabel a Barcelona el 5 octubre 1512.

A la primería de 1531 feu testament Don Antic, davant del notari Miquel Andreu, de Girona i morí pocs mesos després. La seva viuda Donya Anna de Gurb, senyora de Solterra i Sant Hilari, tudriu del fill comú també anomenat Antic, visqué molt temps, al menys fins a 1565.

El jovincell Antic, segon del nom, era doncs, senyor de la vall d'Hostoles i del castell de Requesens, això darrer a *feu honorat* del Rei. En documents de 1536 fins a 1544, surt sempre dita senyora com a tudriu i legal administradora del seu fill menor d'edat. Aquest fill morí sense succesió després de 1548 i la vall d'Hostoles passà al seu germà Miquel, fill també de Donya Anna de Gurb.

A 28 juny 1547 s'havíen celebrat capítols matrimonials d' aquest Miquel Sarriera de Gurb i de Gerónima de Pons, filla del donzell de Girona Andreu Pons, qui tenía molts bens i senyoría a Torroella de Montgrí. Donya Anna de Gurb féu en aquell acte donació irrevocable intervius al dit fill Miquel dels termes de Sant Hilari amb les parroquies agregades, del castell de Solterra, Casa de la Rovira, termes de Sora i el castell i forca de Montral en el bisbat de Vic, amb totes jurisdiccions civils i criminals, mer i mixte imperi i tots altres drets i rédits, reservant-se emperó l'usdefruit dels senyoríus i bens esmentats. Imposà també l'obligació al dit fill de pendre perpetuament el nom i armes de la casa de Gurb.

Miquel Sarriera de Gurb feu testament en 1559, vivint encara la mare instituint hereu a son fill Joan Sarriera de Gurb i Pons. Deixà un altre fill mascle anomenat Antic, del qual tornarèm tractar i una filla del mateix nom de la mare, Gerónima, la qual se casà amb el donzell Joan d'Agullana.

No morí Miquel tot seguit de l'otorgació del testament; visqué fins a 1569. En aquest any son fill Joan vingué ja a Sant Hilari amb el notari Sobirà de Girona, per a pendre possessió personal del senyoríu i el dia 7 de setembre reuní als homens del lloc en la plaça, demanantlos-hi el regoneixement dels drets senyorials que acabava d'heredar del seu pare. L'Universitat i singulars de Sant Hilari juraren públicament la fidelitat i homenatge. A continuació'l batlle del terme Don Antón Saleta, amb les insignies de son cárrec jurà agenollat i sobre'ls Sants Evangelis a Don Joan Sarriera i de Gurb, quí's trovaba asentat en ornat sitial, esser bó i legal vassall segóns usatges de Barcelona i Constitucions generals de Catalunya. El senyor confirmà i de nou establí dit Saleta com a batlle, manifestant-se content de la seva probitat, per al exercici de la jurisdicció civil i criminal. Llavors en Saleta jurà solempnialment el càrrec davant de tots els veins o singulars del poble i finalment, juraren fidelitat un a un aquests darrers, citant per curiositat Antón Bodol, sabater, Antón Verneda, ferrer, Antic Perés, sastre, Miquel Parset, boter, Joan Albernia, cadiraire, Montserrat Selija, texidor i Pere Vilacrosa, pagés. Acabà l'acte, creant Don Joan Sarriera per a notari i escribà respectivament de Sant Hilari l'advocat vigatà Mensa i el propietari local Joan Saleta.

Aquesta solempnitat feudal, fóu sens dupte la darrera que ha presenciat el poble de Sant Hilari. Estava ja a les acaballes el sistema senyorial.

Devem interrompre la relació de la branca principal per donar alguna nova del altre fill de Donya Anna de Gurb, anomenat Antic com son pare. Era senyor d'Hostoles i en 1561, celebrà una interessant concordia amb l'universitat i singulars d'aquesta vall. Convocats tots en la plaça de Sant Feliu de Pallerols el dia 3 de març i aplegats els delegats dels llocs de Sant Iscle de Colltort, Cogolls, Les Planes, Pineda, Les Ansies. Sant Feliu i Sant Pere Sacosta, acordaren renunciar les demandes i transigir els litigis sobre prestacions senyorials. Per la seva part, Don Antic Sarriera i Gurb cedí i renuncià la percepció de tots *deneriatges* de censos, censals, delmes, tasques,

L'Estiuada

Periòdic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l'istiu

Any VII | Sant Hilari Sacalm, 21 Agost de 1914 | Núm. 79

L'agressiu uniformisme

La «Real Academia de la Historia», com acostuma a fer de tant en tant, ha organitzat un concurs i un dels premis concedits per aquella corporació consistía en mil pessetes a la monografía històrica o geogràfica publicada des del 1911 i que no hagi sigut costejada per l'Estat ni altra entitat oficial. Així ho llegírem casualment en un diari de Madrid i nosaltres candorosament redactàrem una solicitut i juntament amb la monografía de la nostra vila, l'enviàrem a un amic perqué la presentés a l'Academia. Tot això no té res de particular.

Lo que és curiós és la contesta que'ns tingué de fer el bon amic que resideix a Madrid. Ens diu lo següent: sol·licitut i monografía ja están presentades, *presentades*, però no admeses perqué—deia—llegiu la convocatoria que adjunto inserta a la *Gaceta*. La convocatoria exigeix que les obres estiguin escrites en *correcto castellano*. Després, per afegidura, sapiguerem que una consulta anàloga havía sigut contestada per l'Academia en el mateix sentit: les obres catalanes no tenen opció al premi.

Per jutjar el cas, s'ha de tenir present que la *Real Academia* es manté amb fondos de l'Estat i per consegüent els catalans contribuim a pagar el metàlic que ella ofereix. Nosaltres paguem i prou, no tenim dret a res més, sofrim una mena de vassallatge. Si no fos aquest obrar una ilegalitat patent, sería el comble de l'exclusivisme. Dever d'ells és afavorir l'idioma castellà, però no per això es deu desairar la nostra parla gloriosa i menys l'Estat qui és format per diversos pobles pot establir una diferencia tant irritant.

Aquest cas, és un dels moltíssims i continuats amb què's manifesta la política uniformista. Es un cas que no'ns sorprén, és un llógic obrar de l'Estat que deuría anomenar-se Estat castellà, però cal anotar-lo i exposar-lo i enfront d'ell no més és precís oposar-hi la nostra feina catalanitzadora, enrobustint-la cada día amb plena i inalterable convicció, amb la fè que'ns fa posseir nostre ideal magestuós.

Insistint

A pesar de que hi ha qui no creu amb els refráns per creure'ls vulgars tonteries no per això deixant de ser algúns d'ells, verdaders axiomes. Tal succeiex quan es desitja obtenir exits: «la porfía mata la cassa» diu la dita i atenent-me a ella adhuc se'm pugui titllar d'impertinent jo insisteixo a L'Estiuada recordant ademés de que com creia el gran Napoleó, les repeticions mai sobren quan van encaminades a la realització d'ideals educatius.

Deixant-nos de mes preludis, siguins permés manifestar que mercés a la galantería d'aquet periódic he pogut estudiar i per consegüent apendre quelcóm de lo molt i bó que conté l'excelent estudi hidro-mineral que de les salutíferes i justament renomenades aigues ha fet el reputat catedrátic de la Facultat de Farmacia de Barcelona Dr. Casamada. Em plau, i ho consigno amb orgúll, que una iniciativa exposada en aquet il·lustrat setmanari va ser un motiu poderós que acabà de convencer lo necesari que era un nou análisi a qui per lo vist no està mancat de bones disposicions intelectuals quan a pesar del cost no dubtà en satisfer justes aspiracions dels malalts que obtenen curació o alivi usant el ric manantial que brota de les fértils valls ilarienques.

Físic, químic, bacteriologic i fins radioactiu constituiex el conjunt analític labor del docte mestre al qual envio el meu modest aplauso que faig extensiu al propietari per haber escullit un técnic que a la ciencia hi reuneix com a complement la honradés i consciencia tan necesaries perqué ningú dubti de la dificil labor del analític. A nostre entendre l'amic i docte mestre de la Facultat de Farmacia satisfà en absolut les mes minucioses exigencies de la ciencia i les mes hermoses de la consciencia. L'Estiuada per haber patrocinat l'idea mereix un franc aplaudiment que li tributem amb entusiasme: i no'ns cansarem de repetir-li nostres elogis si com no dubtem prosegueix l'hermosa ruta cultural en pro del pintoresc Sant Hilari. Abusant en la repetició, insistint sempre, no podría L'Estiuada amb l'influencia que innegablement té en la opinió; no podría realitzar altres millores? No's deu a ella ademés d'altres coses la creació d'un modest però utilíssim observatori metereologic? Perqué no debém esperar la propagació del meritíssim treball del Dr. Casamada quan sabém que hi ha qui pot admirar-ne les seves bondats? Els que estimém a aquesta vila tenim el deurer moral de senyalar lo que creiém convenient a fi de colocar a St. Hilari al lloc que li correspòn: per això nostre tenacitat fruit del afecte ocasionat per la serie no interrompuda d'anys que vinc a admirar aquet lloc hermosíssim. Per això em crec amb dret per a demanar tot allò que reporti avenç i cultura. La varietat, renom, hermosor i exuberancia de paratgés i fons no deurien ser senyalats orientant al turista? Així es fa en molts punts i a Catalunya no manca entitat que amb general aplauso ho hagi fet. Pals anunciadors senyalant direccións, altitut i fins distancies, contribuirían a ser una bona proba que demostraria l'ánsia que té el poble perqué'ls estiuejadors coneguin les grans belleses d'aquesta encontrada. L'utilitat d'aquesta millora, salta a la vista; els medis son ben poc qüantiosos.

Si val la pena i L'Estiuada patrocina l'idea considero l'éxit segur, d'altre modo no s'ofendrà pas aquet entusiasta admirador de Sant Hilari (1).

F. PUIGPIQUE

ELS SARRIERES, SENYORS DE SOLTERRA I SANT HILARI

(Acabament)

Ja varem indicar la refundició de la branca secundaria dels Sarrieres senyors de Vulpellach amb la principal, o sia la dels senyors de Solterra, pel casament de Joan (fill de Miquel i net de Agna de Gurb) amb sa cosina Joana (filla d'un altre Miquel i neta d'Anton Sarriera) celebrat pels voltants del 1565. En un document de 1573 surten dits Joan i Joana, cónjugues, celebrant conveni amb el ciutadà gironí en Rafel Satorra.

Dintre de l'any 1576 trobem per una part als dos germans Joan i Antic Sarriera de Gurb i Pons satisfent una lluició i quitació de censal al convent de Sant Daniel de Girona, representat per Caterina Xammar, priora administradora de l'abadía vagant i per les monjes Susana i Geronima de Foxà, Agna de Cruilles, Geronima de Malla i Geronima de Lordat. I per altra banda trobem a Joan presentant al prelat el clergue Lluis de Sarriera per al benifet de la capella de Santa Agna, anomenada de Montral (prop de Vich).

El propi Joan celebrà un conveni amb el citat Antic, germà séu, en 1578, manifestant que era voluntat del séu pare Don Miguel Sarriera que dit Antic obtingués l'universal herencia del donzell Andreu Pons, avi matern dels otorgants del conveni, de conformitat amb els capítols matrimonials de Miguel Sarriera i Geronima Pons de 28 juny 1547. I per consegüent, Joan cedeix amigablement al germà dita herencia.

Sembla, si no està equivocat el document, que Joan i Antic tenien un altre germà anomenat Antoni, qui viu en 1578.

Joan Sarriera de Gurb i Pons i sa muller Joana Sarriera tingueren dos fills, un del mateix nom del pare i altre dit Antic. En 1592, Joan Sarriera, el pare, com a llegítim administrador del fill Antic, essent aquest, senyor de Vulpellac com hereu de sa mare Joana, creà un censal per la fundació en dit lloc de rendes per a dotar noies pobres, donant compliment a la disposició testamentaria de l'avi patern de la esmentada Joana.

En 1591 testà i morí Don Antic Sarriera, Gurb i Pons, germà de don Joan que acabem de citar. Nomenà marmessors al Vescomte de Rocabertí, a son germà Joan, Sarriera, a Galceràn de Cartellà, a sa propia muller Hipólita Elviro de Santmartí; a sa sogra Agna i a ses germanes Gerónima Sarriera, viuda de Joan d'Agullana i Agna Sarriera, esposa de Ferràn Oliver. Deixa diferentes filles i si no té en el pervindre cap fill mascle, la major anomenada Francisca Clara serà hereva universal. Noresmenys, fa altra deixa molt interessant i digna de lloa, consistent en una renda de 40 lliures per sostenir a Torroella de Montgrí «un » mestre que tinga studi en dita vila lo qual » age de legir grammática i a mostrar la doctri- » na cristiana tots los diumenges i festes del » any publicament per los carrers i places de » dita vila y en cas que lo mestre de dit studi » ho recusás ó dexás de fer, que los adminis- » tradors pugan donar dita renda a un capellá » que a ells apparrá, per a mostrar la dita doc- » trina cristiana y anar per les plasses y ca- » rrers com dalt és dit, publicament, ensenyant » aquella; i de tot lo residuu de ma heretat » que restarà complit lo per mí disposat, vull » sie distribuit quiscun any perpetuament fins » en 200 lliures de renda per los dits adminis- » tradors, per pagar los mestres qui legirán » grammática en lo studi de la present ciutat » de Girona, ço és 50 lliures a cada mestre de » la primera i segona aules i cent lliures al » mestre de la tercera i lo que sobrarà més de » dites 200 lliures sie donat quiscun any per » legir curs de philosophia o theologia o leys » i cánons o retorica per lo que abastarà, a » coneguda de dits administradors i apparrá » més profitós per lo bé públic i servei de » Deu.»

Aquesta notable fundació literaria a Torroella i a Girona és un dels més alts honors que pot ostentar la casa senyorial dels Sarrieres en la XVI centuria.

En 1595, el convent de monges mendicants de Santa Clara de Girona, de regla franciscana fa reconeixement a Galceràn de Cartellà i a Francesc de Cruilles, tutors de l'impuber Francisca Clara, filla i hereva dels difunts Don Antic Sarriera i de Hipólita Elvira Santmartí, de quitació i lluició d'un censal de 500 sous de pensió, venut a l'abadesa Donya Aldonça de Peguera, en 1592.

A l'acabar el segle XVI morí Don Joan de Sarriera de Gurb i Pons del qui ja havem parlat, deixant dos fills de la seva muller i cosina Joana Sarriera, anomenats Antic i Joan. El primer degué morir jove i el segon contragué matrimoni amb Francisca de Pons i heretà els senyorius de Solterra i Sant Hilari, el castell de Requesens i els bens situats a Palau Sacosta.

Aquest Joan, segon del nom i sa esposa Francisca feren una fundació en la capella dels Sants Cosme i Damià, del Monastir de Sant Francesc de Girona, titulant-se senyor de les *baronies d'Ossor i Sant Hilari*, en l'any 1623. El títol de *baronía* no tenía cap significació legal, ni en aquest cas aumentava ni variava per res els drets senyorials dels Sarrieres. Era un nom aplicat amb molta freqüencia no més que *ad pompam et honorem*. La prodigalitat reial en la concessió de títols nobiliaris no començà fins més enllà.

En 1626, aquest Don Joan, senyor de Solterra i Sant Hilari fa una adquisició important. Francesc de Montcada, marqués d'Aitona i son pare Gastó, li han venut perpetuament el castell Montsoriu, prop d'Arbucies, dient-se en l'escriptura que ja està enrunat (*parte dirutum et deshabitatum*), amb tots drets i pertinencies i además les viles i termes de Sant Vicents d'Espinelbas, Sant Sadurní d'Ossor mort, Sant Cristofol de Cerdans, Sant Quirse i Julita d'Arbucies, Sant Pere del Plá, Sant Mateu de Joanet, Sant Miquel de Cladels i Sauleda, Quadra de Terrasola, casa de Sobrevía, Sant Juliá de Vilatorta, Sant Feliu de Planeses, Santa María de Lios i tot altre lloc dels districtes d'Arbucies i Espinelbas, amb tota jurisdicció civil i criminal, per preu de quatre mil lliures.

Es molt gran el nombre de drets i rédits senyorials que per virtut de dita adquisició i procedents en bona part de l'antiga casa vescomtal de Cabrera, entraren en la casa de Sarriera.

Creiem eren fills dels esmentats Don Joan Sarriera i Francisca Pons, aquells dos germans Didac o Diego i Miquel Sarriera, qui foren publicament executats en la plassa de Vic, el 22 juny 1752. Havíen estat empresonats pels francesos, perqué dits senyors juntament amb Onofre Rexach, Josep Fontanelles i altres vigatans conspiraven contra la dominació de Fransa i desenganyats i desitjosos de pau a Catalunya, acceptaven resignadament la dominació castellana com un mal menor. Aital dramàtica mort dels germans Sarriera de Gurb, recomptada per Feliu de la Penya en sos *Anales de Catalunya*, vé confirmada per un document que després indicarem.

Didac de Sarriera, senyor de Solterra i Sant Hilari al morir tàrgicament en 1652, deixà per hereu son fill Joan, qui casà amb Cecilia Descatllar i Rocaberti i fou el primer Comte de Solterra. Obtingué aquest títol del Rei de Espanya una volta acabada la llarga Guerra de separació. De manera que, a mitjans del segle XVII, l'enlairat i feréstec castell de Sant Miquel de les Formigues fou el senyoriu patrimonial qui donà el títol comtal a la casa de Sarriera.

En 1671 se casà una filla d'aquest primer comte de Solterra, anomenada María, amb don Joan de Cruilles, fill del noble Francesc de Cruilles i d'Oms.

En 1699, surt en documents un Joan Sarriera, comte de Solterra, que no sabem si és el mateix qui obtingué el títol i que era pare de l'Antoni Sarriera.

Devem indicar una carta de 1682, del rei Carles II, concedint l'alcaidía del castell de Bellver, amb facultat de posar-hi sustitut, a Don Antoni de Sarriera i Rocaberti, fill de Joan de Sarriera, comte de Solterra, en atenció al mérit contret per son avi Didac Sarriera i per Miquel, germà d'aquest darrer, contra els francesos. En la reial carta s'expressa així: «quorum vite turbacionum dicti Principatus tempore in Vicensis civitatis patibulo publice pro nostro Regio obsequio a ministris francorum gladio ablate fuerunt a Deo nobis commendata sunt, ut merito his et aliis adducti te de dicto munere dignum judicavimus».

Tampoc sabem si fou dit Antoni l'hereu del comtat i senyoría de Solterra i Sant Hilari.

En 1730, trobem a un altre Joan Sarriera, com a comte de Solterra i senyor del Castell i vall d'Hostoles. En dit any, Peronella viuda de Valentí Saleta i son fill Hilari Saleta reconeixeren al dit comte ésser bons vassalls per raó del Mas Carbó i del derrocat Mas Geli anomenat també Mas Abeurador, amb les terres de l'antigua Casa de la Rovira. Aquesta escriptura demostra que la Rovira estava situada sobre del Mas Carbó. Igual reconeixement feren per Mas Borgada, Mas Vilabella, Vallcrosa, Rexach-storc i Rexach-mitjá. Ja en 1598, Marquesa, viuda d'Anton Saleta reconegué el senyoriu de Sant Hilari a donya Magdalena d'Oms, segona muller i viuda de Joan Sarriera, d'aquell que en primeres nupcies se casà amb sa cosina Joana Sarriera.

De passada apuntarem que dit Anton Saleta fou pare de Josep Saleta i aquest d'un altre Josep que otorgà testoment en 1667. El darrer fou pare del Valentí Saleta ja mencionat, marit de Peronella.

Joan de Sarriera, comte de Solterra a qui havem trobat en 1730, fou succeit per son fill

(1) Naturalment que considerém útil i de bon tó l'idea que expresa l'amic Puigpiqué. Pro, es lluita sempre amb lo migrat del presupost municipal que L'Estiuada ja exposà així com lo necesitat de nous ingresos que l'enrobustissin—vegis els números 37, 40, 44 45. La colocació de cartells indicadors en pals o en els mateixols iarbres que fins es podrien posar al començar l'istiu i treure'ls a acabar-se, es de un relatiu poc cost i per lo tant no es gens dificil implantar aquesta millora ben simpática encara que sigui paulatinament.—*N. de la R.*

La festa del "Lied"

La vila de Sant Hilari és una petita Atenes. Munic és l'Atenes del Nort, Florencia l'Atenes d'Italia, Vic l'Atenes de la muntanya catalana, La Garriga l'Atenes del Vallés, i Sant Hilari l'Atenes de les Guilleríes.

A Sant Hilari hi há un petit cenacle, creador de L'Estiuada, a la volta literari i musical. Iniciador unes vegades de festes esplèndides com la de la Música Catalana de l'any passat, i protector sempre de tota nota que porti segell artístic. Aquest Cenacle, format per joves i vells de gust exquisit, dóna un cert tò de bellesa a la vila i la fa amable i riallera. L'art i l'ordre imperen, i fins s'en gaudeix la ciencia, l'higiene i la policía urbana. Perquè Sant Hilari té Observatori meteorològic, i un Guarda Urbà ver model de la classe. Jo l'admiro.

Totes aquestes coses fan avençada i riallera la vila i permeten que sigui possible donar quatre concerts cada día, i que hagi sigut un gran èxit artístic i de públic el «Recital del *Lied*» donat el dimats darrer. Festa de música pura i escullida, que honora a un poble, perquè la sab compendre i és digne d'ella. Festa excelsa, que per a elles voldríen algunes capitals d'anomenada.

La combinació artística no podía ésser més encertada. L'Andreua Fornells, en Joan B. Lambert, en Jordi Estera i en Bernardí Galvez, intèrprets de valúa en el món musical. Els *lieds* foren: *Rosa de bardiça,* den Schubert; *No't duc rencor* den Schumann; *Adelaida*, den Beethoven; *Serenada inútil*, den Brahms; *Tu ets el repòs*, den Schubert; *L'amor de les roses*, den Cesar Frank; *¡Nell!*, den Fauré; *Plany*, den Morera; *La nuvia*, den Lambert. *El rossinyol* i *¡Es Juny!*, den Lamote de Grignon.

Al començar el Concert l'hermosa sala de la *Unió*, plena de vers *dilettanti*, presentava el cop d'ull de les grans solemnitats. La més distingida representació de la colonia estiuenca i de la vila s'havía reunit en germanor artística per a fruir les belleses dels mestres del *lied* interpretades per altres mestres amb temperament i sang d'artistes que'ls hi donaven tota la seva esplèndida hermosura.

Es feu el silenci en la sala, silenci devot i solemne, i acompanyada den Lambert aparegué l'Andreua Fornells com una visió ideal. Anava vestida de blanc amb el ric vestit amb que no fa gaire es presentà al públic de Lon- El vestit dels triomts de l'Art i de la Patria, que ara venía a l'Atenes de les Guilleries i, com a representació de coses tant nostres i tant estimades com l'«Orfeó Català», ens deia quelcom de gran i d'artístic, vera honra per la nostra patria,

Començà l'Andreua Fornells a cantar *Rosa de bardiça*, del mestre del *lied,* l'immortal Schubert, el músic poeta, creador, virginal, l'àngel de la melodía, segons feliç expressió de Mme. de Staël, al qui per dret propi corresponía posar la primera fita en la solenníssima festa del *lied*.

En Schubert cantat per la Fornells és cosa verament deliciosa. Quan jo sentía l'*andante* ideal de *Tu ets el repòs*, i veia la figureta blanca i angèlica de l'hermosa tiple junt al piano de cúa destacant-se en el fons de la verda cortina, voltada de flors, sentía un de aqueixos goigs d'art que fan amable la vida i ens enlairen l'esperit vers l'infinita bellesa. Perqué en Schubert és el poeta creador, i la Fornells l'àngel que canta la melodía amb veu d'or i amb sentiment d'artista, donant-li totes les tonalitats i totes les inflexions que l'autor somnià. Perquè la Fornells, solista de l'«Orfeó Català», sent el *lied* i el canta amb tota l'ànima d'enamorada.

Vingué després el *No't duc rencor,* den Schumann, l'hereu artístic den Schubert, obra valenta, de refinat lirisme; l'*Adelaida*, de Beethoven, aqueixa randa meravellosa; la *Serenada inutil*, del genial Brahms, de fantasía romàntica enmotllada en la serenor dels clàssics. Fou repetida. Tancà la primera part del concert *L'amor de les roses*, den Cesar Frank, de grandiosa línia, i *¡Nell!*, den Fauré, nota de vera tranquilitat, que la Fornells filà meravellosament amb sa veu pura. El públic, ben imposat de que assistía a una representació artística extraordinaria, feu una ovació a l'Andreua Fornells i al mestre Lambert, l'acompanyant ideal. En aquest precís moment en Jordi Estera, en representació de la Comissió organitzadora, oferí una hermosa toia a la gran artista.

La segona part l'omplí el *Trío en mi bemol* de Beethoven, tocat per l'Estera, en Lambert i en Galvez, aqueixos tres mestres i a la volta artistes de gran mecanisme, que fusionen de tal manera els instruments i els fan parlar amb dicció tant justa i expressiva, que la música *di camera* dels clàssics apareix amb la serena bellesa de les obres immortals. En el *Scherço* particularment, pàgina de gran dificultat, pogué veure's la virtuositat dels tres mestres en passatges de ver perill, on la sola manca d'una nota faría anar-ho tot enrenou. El públic escoltá el *trio* amb devoció, se feu cárrec de la vena melòdica del pare de la simfonía i aplaudí sorollosament an els feliços intèrprets.

I vingué la tercera part, l'última, la de comiat, a càrrec de l'Andreua Fornells. El *Plany* den Morera, cantat amb ànima i vida per la simpàtica *soprano leggero*, qui es vegé obligada a repetir-lo; *La nuvia* den Lambert, aqueixa cançó que fa batre el cor al plorar la mort de la pubilla de Riudoms, expressada amb realisme desolador amb aquell «¡Toquen a morts en la vila, toquen a morts!» que glassa la sang, dita per la Fornells també acompanyada per en Lambert, amb una melangía de moribond. El públic demaná la repetició, que no doná en Lambert per excés de modestia.

Tancaren la festa *El rossinyol* i *¡Es juny!* den Lamote de Grignon. Aquesta última cançó, acompanyada pel *trío* i cantada amb ánima i braó per la Fornells, encisá als concurrents i tingué d'ésser repetida.

El públic restà silenciós i recullit fins a la derrera nota, i sortí del concert dedicat al *lied* fermament convençut de que els organitzadors li havíen donat una festa d'art refinadíssim. Amb aquet públic poden fer-se coses serioses, perqué les comprén i les estima, i contribueix amb la seva presencia a l'esclat de tota obra artística. Mereix doncs l'enhorabona el públic i la vila de Sant Hilari on poden fer-se tan belles coses, la mereixen els valents artistes per *l'amore* amb que tractaren tot lo pertanyent a l'inolvidable festa del *lied* i la mereix en primer lloc, encara que la posem al derrer, la Comissió organitzadora, tan intel·lectual, tan activa, tan encertada i tan altruista, per la manera com sab fer cultura de bona mena, divertint ensems al públic. *Panem et circenses* demanaven el Romans, però el cenacle intel·lectual de Sant Hilari fa millor obra donant an el seu públic cultura artística i social, el ver pá per l'esperit.

—

Després de la Festa la Comissió organitzadora obsequiá amb un *lunch* a la senyoreta Fornells, profesors del trio i al volgudíssim colaborador artístic de L'Estiuada senyor Font de Boter. Una franca i expansiva cordialitat va regnar entre 'ls reunits i en mig de tot una fonda satisfacció per l'éxit de la vetllada. Com ja és de preveurer la conversa girá més que res alentorn de la personalitat de la Andreua Fornells sortint de tots la promesa ferma de que la bella i simpática artista será a no tardar una eminent interpretadora del lied i de l'ópera clásica.

Eran quarts de quatre quan sortirem de l'Unió perque encare l'Andreua cantá varies cançons que l'aplec amical escoltá amb plena efusió espiritual, amb devoció intensa, amb la devoció que mai es podía negar a l'artista veritable qui a ademés acompanya el cant amb un somriure transparent, amb una expresió captivadora.

Y com que la Fornells a l'endemá mostrá el seu propósit de passar alguns díes a la nostra vila, ja tenim un altre concert en perspectiva, aprofitant la seva permanencia aquí.

Dimecres día 26 a dos quarts de 8 de la nit la Fornells donará un espléndit recital de cançons i els professors de l'Unió cada un d'ells i en conjunt, pendrán part a la Vetllada interpretant algunes páginès musicals.

J. FONT DE BOTER.

Crucíferes

V

Es aquest mon una mar
mon pobre cor una barca,
barca que fa el seu camí
per traure del cel les platges.
Mil cops m'hi som acostat
i els temporals me'n aparten
brega que brega el meu cor,
de tant bregar ja s'en cansa.
Si no veniu ¡Jesús meu!
el volcaràn les onades,
s'estrellarà en els esculls,
arreu farà víes d'aigua.

María de SULTERRA.

St. Hilari, Agost de 1914.

Noves

Dissabte passat feu una visita a la nostra vila el digne diputat per aquet districte don Joan Ventosa i Calvell. Visita ben curta sigué, ja que 'l diumenge retornà a Barcelona, però no per aixó deixá de mostrar-se l'excelent relació i simpatía que l'uneix amb la població de St. Hilari. Durant la seva permanencia aquí, a l'arribar i marxar, fou saludat i acompanyat pels séus nombrosos i bons amics i molt especialment per l'Arcalde, Jutge Municipal i altres persones de representació entre els catalanistes. El senyor Ventosa va marxar molt satisfet de la visita i amb ganes de tornar aviat.

— *La Tornería Artística* del C. de Vic, núm. 12 participa a tots els estiuejadors que no deixin de visitar el séu establiment en el qual hi trobaràn hermosos i veritables records de St. Hilari a preus sumament reduits. Es la única casa autoritzada per a la venda dels obgectes del Bon Jesús de Praga.

— *Berretets de Sant Hilari*. Postre riquíssim de pasta seca. C. de Valls, núm 6. Casa Manel Planas.

Per la segona Festa Major que té lloc els dies 29, 30 i 31 del present mes, hi hà contractada la reputada cobla *Peps de Figueras* al cafè de l'Unió, i *La Rebrotada* d' Arbucies per a les funcions rel.ligioses, sardanes i balls que costejen les germandats dels bosquerols i Sta. Rosa.

¡¡Gran Exit!! ¡¡Gran Exit!! Paper «Sant Hilari» per a cartes (patentat). Cinc fulls i cinc carpetes, amb 10 vistes diferentes: 25 cèntims.

De venda: als establiments de Ramón Carbonell, Ramón Casabosca, Adjutori Montal, Manel Planas, Marcelí Rusinyol (Font-Picant) Ricart Torrent, Agna Valls i Josep Ximeno.

Deposit: «La Modernista», carrers Arbucias, 1 i Reforma, 1, Sant Hilari Sacalm.

— *Teules* de Santa Coloma de Farnés. Postre exquisit, nutritiu. Joaquím Trias de Santa Coloma és l'únic inventor.

Es reben diariament del séu autor a la *Hilarienca* den Ramón Casabosca, P. de la Iglesia.

L'Ajuntament en sessió extraordinaria va acordar ratificar les mides que prengué l'Arcalde en relació amb els articles de primera necessitat. Com ja diguérem en el número passat, per apujar els preus de les subsistencies mentres duri l'actual conflicte europeu será necesari demanar permis a l'Arcaldía justificant davant sén la puja de preus.

— *Torpedos*. Nou postre, especialitat de la Confitería den Joaquím Trias de Sta. Coloma. Despatx a St. Hilari, a *La Hilarienca*, P. de la Iglesia.

S'han imposat varies penyores per infracció de les ordenances municipals.

Pel dissabte i diumenge s'anuncia al cafè de l'Unió el debut de l'atracció molt aplaudida i notable *Les Hispanies*.

Continúen ben animats els balls de la Colonie. Els matinals dels dos díes de festa passats han sigut lluidíssims a tot ser-ho.

A l'Administració de correus hi van detingudes les següents cartes endreçades a la senyoreta María Andreu Batlle, D. Joan Bagué; Srs. de Blanco, D. Miquel Bech i D. Marian Vives.

Nostre estimat confrare *Gent Nova* de Badalone com té per costum ha publicat un número extraordinari amb motiu de la festa major d'aquella ciutat que resulta notabilíssim. En ell hi figuren les primeres firmes del Catalanisme.

Amablement invitats pel senyor Rector, diumenge prop vinent i mentres la Missa Major interpretaràn selectes composicions d'autors clàssics, els notables professors Srs. Estera, Lambert i Gálvez, que composan el Trio tant aplaudit del Cafè de l'Unió.

No dubtem que l'esglesia 's veurà amb tal motiu concurregudíssima.

Amb motiu de la guerra, el Bisbe de Vic ha publicat una alocució per la qual ordena:

«1.er Els RR. Rectors llegirán en les misses parroquials l'exhortació del Sant Pare en la traducció catalana que 's publica en el present «Butlletí»; i la present alocució nostra, i procurarán moure al poble a fi de que aumenti la seva oració, i assistesxi a les pregaries públiques que ordenem.

2.on Tots els RR. Sacerdots dirán en la Santa Missa, els díes que la rúbrica ho permeti, la oració «pro pace», que's troba en la respectiva Missa votiva del missal.

3.er Els RR. Rector en els díes de feste després de la missa conventual o parroquial, o d'aquella que 'ls sembli en son bon criteri més a propósit per l'assistencia del poble, dirán les lletaníes del Sants, a qual acte de pietat, seguint l'esperit de l'exhortació del San Pare, assistirán els sacerdots adscrits a la parroquia. que no tinguin llegítim impediment».

Imp. Fills de Domingo Casanovas, Ronda Sant Pau, 67. Telef. 2120 Barcelona

No patireu dels ronyons,
del fetge ni paidó;
viureu sempre sans i bons
si en totes les ocasions
i al menjar feu us diari
de l'aigua de Sant Hilari.

DIPOSITARIS A BARCELONA:

IGLESIAS I BERNABÉ

— ASSALT, 41 —

i al detall en totes les farmacies i tendes d'aigues minerals

LA HISPANO HILARIENCA

Telefon n.º 422 a St. Hilari i 409 a Hostalric; xarxa del Vallés

SERVEI D'AUTOMOBILS ENTRE HOSTALRIC, ARBUCIES I SANT HILARI

Sortida de Barcelona: a les 7'21 matí i 2'25 tarde.

Arribada a Sant Hilari: a les 11'30 matí i 7 tarde.

Sortida de Sant Hilari: a les 5 matí i 2'45 tarde.

Arribada a Barcelona: a les 8'58 del matí i 7'5 de la tarde.

Despatx de bitllets a Barcelona: Rambla del Centre, n.º 6.

Preu, anada i tornada, 10 pessetes.

L'Estiuada

Periòdic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l'istiu

Any VII | Sant Hilari Sacalm, 28 Agost de 1914 | Núm. 80

Exclusivisme

Senyalàvem en el número passat un dels moltíssims cassos uniformistes de despreci a la nostra llengua apropòsit d'un concurs organitzat per la *Real Academia de la Historia* i diem de pas, perque estem autoritzats per a fer-ho, que un diputat català, el d'aquet districte, don Joan Ventosa, parlarà de l'ilegalitat que denunciàvem a les Corts d'Espanya aixís que s'obrin. Aquell cas uniformista té encara un digne coronament en la mateixa *Real Academia*. Expressament deixàrem de parlar-ne per fer-ho avui.

Publica la repetida corporació que es manté totalment amb fondos de l'Estat, un butlletí mensual i en ell s'hi publiquen treballs en castellà, francés i altres idiomes pro, el CATALÀ NO ES ADMÈS. De modo que una revista que ajudem a pagar desprecía el nostre gloriós idioma.

En canvi: l'Academia de Bones Lletres de Barcelona que té per finalitat el cultiu de la Historia i Literatura catalanes i el mateix Institut d'Estudis Catalans admeten el castellà en les seves revistes, a pesar de que aquestes dugues entitats son mantingudes *exclusivament* pels catalans. Citem aquet exemple perque comparin els raquítics que'ns diuen exclusivistes. Explicant com obra la *Real Academia* que sosté l'Estat ja's veu que 'ls exclusivistes són ells, i que ho són de mala llei.

Ràpida

El Sant Pare de l'Eucaristía

Ha mort el gran Pius X després d'onze anys de gloriós pontificat. Jo conservo imborrable, entre els meus bells records, quelcom d'algunes audiencies concedides per Pius X. El vegí parlant dolçament amb els humils, amb els potentats; el vegí vessar els consols del séu cor al sí dels peregrins, i el vegí en funcions solemnials de canonització.

Sempre davant del Sant Pare de la música sagrada sentí una emoció fondíssima que convidava a meditar. Pius X era l'home equilibrat per excel·lencia, que ho feia tot bé. No era pas un savi genial ni un orador d'el·loqüencia arrebatadora, ni un asceta contemplatiu. Però el séu gran equilibri de les facultats del cos i de l'ànima el feu un home eminent, que conduí amb acert, en temps de tempesta, la nau de l'Esglesia a segur port, encisà amb sa paraula tendra i càlida les multituts i s'endugué el cor de tots els vivents.

Corregué tota l'escala del séu ministeri sacerdotal. Sigué escolà, sagristà, seminarista, vicari, rector, arxipreste, canonge, bisbe, cardenal, patriarca i Sant Pare. I en cada una de tant diverses categoríes sigué verament exemplar. Preguntis als qui'l conegueren a Riese, a Castellfranco, a Tombolo, a Treviso, a Mantua, a Venecia, i al món enter que'l vegé a Roma, i tots vos diràn que fou un apòstol i un sant.

El Pontificat de Pius X és una pàgina gloriosa per l'Esglesia, de la que restaurà totes les coses en Crist. Reformà el Cant i la Música sagrada, recomanà la Comunió diaria, condemnà el modernisme, síntesi de tots els errors dogmàtics, exhortà al clero catòlic en document memorable, avançà la primera Comunió dels nins, cuidà paternalment dels instituts rel·ligiosos, i amb el decret *Sapienti consiglio* introduí fondes reformes en la Curia Romana.

Es donà tot a tots els séus fills, defensá i sostingué els drets de l'Esglesia amb valenta energía i fou el més senzill dels homes. Qui el veia, qui'l sentía parlar, restava abrusat en la flama del séu cor amantíssim. La foguera de la guerra el portá al sepulcre. Morí d'amor als homes.

Coneguí a dos personatges als qui creguí sants. A don Bosco i a Pius X. Tots dos en la seva senzillesa estaven rodejats d'un nimbus de gloria, visible per als mortals. Els qui tinguérem la sort de concórrer a les tendres i inoblidables recepcions que eixos homes extraordinaris concediren a la «Associació de Catòlics de Barcelona», podem afermar-ho amb ple coneixement. L'abril de 1886 i el de 1912 ens recorden dos moments memorables d'emoció infinita.

J. FONT DE BOTER

Crucíferes

VI

Com un còdol estimbat
faig el camí de la fossa,
els desenganys i els insults
fa molt temps que m'hi esperonen.
No sabía qu'era el món;
avui el conec de sobres.
Judes per trenta diners
prou arreu, arreu s'en troben.
Enemics mos enemics,
amb tot el cor us perdono,
Deu vos torni bé per mal,
amor per odi Ell us torni.
Per la vida qu'em preneu,
que Deu allargui la vostra,
per les befes que m'heu fet,
Deu vos coroni de gloria.

MARÍA DE SULTERRA.

Barcelona, Agost de 1914.

Impresions d'un viatge

Quan en l'horitzó el suau despertar del dia esborraba les tenebres de la nit, el tren sortía pausadament de l'estació de França i al acompassat xuf, xuf... de la màquina deixàrem enrera la gran ciutat de Barcelona avançant ràpidament per entremig de verdosos camps de blat clapejats d'hermoses roselles que donaven a la natura el bell espectacle d'un xamós abril. Cap on anava?... A Sant Hilari, o millor dit a la «Suiça Catalana».

Després de tants anys de no haver-hi estat, em semblà un somni tornar a venir a aquesta bella vila i beure l'aigua fresca i pura que raja de ses fonts ombrejades. El tren avançava i d'estació a estació el Montseny es feia més visible: per fí arribàrem a Hostalric. Al descendir del vagó tot ho vaig trobar igual: l'estació, la barraca de la Menuda i l'imposant castell amb sa negra torra; i jo tan transformat que'm trobava!, i per això a l'arribar a Hostalric em semblà que era ahir que hi havía passat—el temps obra sobre les persones, no tant sobre lo inert.

Mes entre tot em sorprengué un avenç d'aquets últims temps i ell m'alegrà, ja que era una de les iniciatives de l'hermosa vila que jo anava a visitar; eren els autos; en élls hi prenguerem seient i molt aviat ens trobàrem en mig de les hermoses fondalades d'Arbucies. Quins bells paisatjes! La carretera extenent-se per entremig de milers de platans regats per les cristallines aigues que s'escolen per entre les roques, sembla el camí d'un grandios jardí i en veritat ho és, ja que allavors cada revolt és una nota interessant i cada recolzada un nou quadro. Després d'uns tres quarts d'*auto* que'm semblaren cinc minuts, arribarem a Arbucies i d'allí en una tartana continuarem nostre camí, camí hermós puix a l'anar-nos enfilant muntanya amunt, s'aixampla la vista i s'enlaira l'esperit i la majestuosa muntanya catalana del Muntseny se us presenta davant vostre amb tota la seva grandiositat—com anyoro els séus bells panorames!

La tartana va fent sa vía per la carretera serpentejanta com si cerqués tots el recons i reconets de la Terra per a mostrar-nos sa bellesa. Amunt, amunt, fins arribar a la *Pedra llarga* des de la qual m'apar descobrir un nou món. ¡Quina alegría la meva! Ja hi som! Tornem a veurer la Gabarra, Sant Miquel, la Roca den Pla...

Amb pocs anys Sant Hilari no sembla el meteix; s'han fet cases, arreglat passetjos i fonts; tot prospera en aquesta hermosa terra i i el seu nom cada dia es més conegut i extès. Com no ha de ser aixís si sos voltants son jardins qui els visita un cop, com jo, tota la vida se'n ha de recordar.

J. SOLDEVILA.

Terrassa, 11 Agost 1914.

POLITICA MUNICIPAL

IV I ÚLTIM

Municipis d'Espanya

El desenrotllo de l'institució municipal a Espanya, la veiem manifestada a l'entorn de les diferentes situacions orgániques socials per que atravessà aquest país, des de les primeres poblacions indígenes, Ilerda, Sagunto, Gades, Cartago nova, Ampurias, Barcino i altres, fins a l'època de la famosa reconquesta, passant abans per l'Espanya romana, gòtica i alarba. Mes la Municipalitat explendorosa, majestuosa, gran i revestida de son principi natural constituient, com és el dret de personalitat, l'autonomía, no's manifesta fins en la Espanya de la reconquesta, quan després de set segles de dominació mora, l'Iberia cristiana ressorgeix lliure i independent en diverses nacionalitats constituídes en Estats, que si després de varis consorcis, lluites i pactes, se fusionaren en un sol Estat en temps dels Reis Catòlics, no per això fou a costa de l'esperit nacional, que resta encar vivent a travers del temps, per lo mateix que no'l creá ni la llei, el pacte ni la conquesta, sinó la naturalesa, la psicología, la fisiologta i la historia.

Tornant al tema, dèiem que allavors, en l'Espanya de la reconquesta, en l'Iberia de les nacionalitats, existíen els municipis explendorosos, els municipis autònoms, que avui no coneixem. Aquells municipis històrics estaven revestits de tanta grandiositat i fortalesa, que eren respectats de Reis i temut de Senyors feudals. Eren un auxili dels Monarques per al bé i prosperitat de la nació i un frè contra el despotisme feudal, per a la salvaguarda de les llibertats dels pobles. I aixís com sostenían a la reialesa en la constant lluita que aquesta havía de mantenir amb els nobles i senyors, també veien les municipalitats afermar ses llibertats i institucions locals, amb furs i privilegis que els Reis els hi concedíen.

I aquells municipis autònoms de l'edat mitja, són els municipis que avui contemplem menyspreuats, abatuts, esclavitzats per un Estat centralista, una Constitució esquifida i una llei migrada i absorvent. Aquells municipis explendorosos, varen veurer arrebassades ses llibertats pels Reis absoluts, que desagraits i traidors, decretaren l'expoliació de les institucions locals quan no varen necessitar la sang dels pobles per a sostenir la corona i el palau.

En els Regnes de Catalunya, Aragó i Valencia, va conservar-se per més temps la llibertat de les municipalitats, si bé els monarques de la casa d'Austria procuraven falsejar-la constantment. Però el colp de mort el reberen aquells municipis del primer Borbó. Lluitaren aquells Regnes a favor de Carles d'Austria contra Felip V. i vençuts que foren, la venjança del Borbó se feu efectiva en l'autonomía de les regions i municipis. Les llibertats municipals catalanes i aragoneses varen caure també, com les castellanes, per causa del Poder Reial.

Els nostres municipis actuals són una trista despulla d'aquells municipis de les nacionalitats ibèriques. Després dels Reis absoluts vingueren els constitucionals, i els municipis no pogueren redressar-se, car si bé el triomf universal de la revolució francesa deixà ben sentat que el Rei és el representant del poble, és un fet que l'historia demostra, que la política reial ha sigut, és i serà contraria als interessos dels pobles. Mireu-los, sinó, als nostres municipis descrits en la llei municipal vigent, igual que en les anteriors, com a simples entitats econòmiques administratives. Contempleu-los sense hisenda, mancats de representació propia absoluta, sotmesos a distintes tuteles, intervinguts en totes les manifestacions de la seva activitat, en la seva capacitat, en els séus béns, en llur administració, en la seva organització, en el nomenament dels séus funcionaris. Per això, trist és dir-ho, no veiem en els municipis altra cosa més que una representació de la burocracia de l'Estat, que lluny d'expandir i fomentar la vida dels pobles, la deprimeixen i expremen fins a destruir llurs energíes. Es cert, no comprenem els municipis, perquè els veiem convertits en una demarcació de l'Administració central; la seva representació ens apareix un consell de petits oligarques, i llurs oficines no són més que Centres de recaudació de contribucions de sang i de diners.

I com que desconeixem a la persona social Municipi, son carácter i naturalesa, i no comprenem el valor ni la missió de l'entitat que la representa, quan arriba el moment solemnial de donar nostres sufragis als representants en Corts i als nostres representants municipals, oblidats de que si aquells volguessin treballaríen amb energía per a restablir en la Constitució de l'Estat i en les lleis orgániques la personalitat autònoma de les nostres localitats, i que els que revestim amb el cárrec de regidor seràn els representants de les nostres respectives ciutats, viles i pobles, administrant lo que és més nostre, més de casa, més intens en la vida social; oblidats de tot això, repetesc, quan arriba l'hora de les el·leccions populars, o no acudim al sufragi, o hi anem indiferents com si la política no afectés als interessos de tots i als de cada hu, o obeim als deutes d'amistat, a les imposicions del Patró o a les amenaces del cacic.

Deixondim-nos tots; expulsem dels nostres cossos la peresa, dels nostres esperits el pessimisme, la temensa dels nostres cors. Siguem civils, optimistes i valents, que'l patró al pagar el jornal, no fa cap acte de lliberalitat, sinó que permuta diner per treball, ni el cacic pot ésser potent sense els vostres vots. Sortim tots de nostra passivitat, i anem a pendrer part activa en la política, que no és aquesta la que veiem practicada en quasi tots els indrets d'Espanya, o sigui, la política de les conxorxes d'oligarques per a viure una vida personal esplèndida, a costes de la vida col·lectiva miserable; sinó que consisteix en un hermós i digníssim art de govern i administració de les coses públiques, encaminat al coneixement i consecució cabals i perfectes dels fins humans totals, en l'Estat, en les persones nacionals i en les persones municipals, segons els principis de la ciencia del Dret públic.

Acudim tots, els uns amb els nostres sufragis i la col·laboració directa, i els altres amb el caràcter oficial de representants dels pobles, a la vida activa de la política, i veurem salvada Espanya dels dogals del centralisme.

Estimem tots als nostres pobles i col·laborem a l'engrandiment d'ells, intervinguent en la política municipal. No volguem mai per a regir les nostres petites repúbliques, els municipis nostres, a qui no senti en el cor l'amor de la llar nadiua i no desitgi fervorosament la reconstitució de la vida local per medi de l'autonomía reconeguda en la Constitució de l'Es-

L' Estiuada

Periòdic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l'istiu

Any VII | Sant Hilari Sacalm, 5 Setembre de 1914 | Núm. 81

L'onze de Setembre

L' Ajuntament de Barcelona ha acordat senyalar el dia 11 de Setembre proxim per a l' acte d' entrega i recepció de la Bandera catalana oferta pel Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de l' Industria, la qual s' içarà en el mateix dia en la fatxada gótica de casa la ciutat.

Que 's facin les gestions necessaries per a conseguir el trasllat solemne de les despulles mortals del Conseller en cap En Rafel de Casanova des de l' iglesia de Sant Boi del Llobregat, aont avui descansen, a la ciutat de Barcelona, estudiant la forma d' inaugurar amb dit motiu un Panteó da catalans il·lustres en el que hi seràn enterrats els ciutadants que pels seus mérits extraordinaris, s' hagin fet acreedors a tant alt honor.

També acordà l' Ajuntament traslladar l'estátua den Casanova en el punt de la Ronda de Sant Pere ont caigué ferit abraçat amb l'ensenya de Santa Eularia, i en el lloc que quedarà buit de l' arc de Trionf posar-hi l' estátua del gran patrici i jurisconsult Pau Clarís.

Finalment s' acordà adquirir una bandera catalana resistent i més sencilla que la del Centre de Dependents, per içar-la els dies de festa en que 's posi la d' Espanya i ademés els dies 11 i 24 de Setembre, 23 d' Abril i 1 de Maig.

Enguany, com ja se sab, compleixen dos cents anys de la guerra de separació en la qual Catalunya va perdre les seves llibertats. Cuida de l' organització del 11 de Setembre l' *Unió Catalanista*, que ha promogut la majoría dels acords transcrits.

■-■-■

De la guerra

Comentari ràpit

Ben de lloar és l' actitut de l' Estat espanyol enfront de la guerra. La posició de neutralitat més que convenient és necessaria i d' ella en poden pervenir grossos beneficis, ademés de que tot altre posició significaría la més absurda i suicida disbauxa. Quan menys s' estalvíen vides i sacrificis. Val adir que aquesta neutralitat causa una sorpresa agradable per ser un pais aventurer i quixotesc, el que contribuiex a sostenir-la.

Alguna espurna de disbauxa ha relluit per això. En Lerroux no diu mai la seva opinió; quan parla i obra ho fa per encàrrec, com un lleial servidor que ha sigut sempre. I l' encàrrec és ben cert que no ve pas de França, ve de més aprop. El *Diario Universal*, den Romanones, també espurnejá.

Les mides econòmiques que proposá al Govern, la Junta de la Mancomunitat, sembla que no triomfen. Será aquesta potser la primera vegada que les clases econòmiques no haurán triomfat a Madrid, probablement per l' intervenció de polítics catalans, qui de Catalunya no 'n representen pas, com deuríen, el seu ideal noble, vivíssim i bategant. Més aviat son la transacció i l' habilitat. I de polític a polític va cero. Les classes económiques si moralment no eren fortes, materialment constituíen a Madrid el poderío més gros. El triomf pervé o de la força bruta dissortament o més explendidament de la plenitut de bondat en l' ideal, que és noblesa i és fè que guanya. El cas és digne d' estudi.

Mentres-tant segueix la guerra. Camí de París están els alemanys, diu la gent. I no sería gens estrany que la capital de França sucumbís com al 70. La França allavors si que passaría una crudel vergonya encara que a la llarga triomfi per la táctica i la força naval d' Anglaterra en mig de la ruína d' Alemanya, qui acabará tots els esforços imaginables.

Sembla més aviat que s' esperi una lluita económica entre aquets grans Estats.

■-■-■

DES DE BARCELONA

CONFERENCIES DEL PRESIDENT DE L' ORFEÓ CATALÁ DE BUENOS AIRES

Seguint la bella tasca que, amb motiu de la vinguda an aquesta ciutat del Sr. Termes i Vilaplana, President de l'Orfeó Català de Buenos Aires, s'imposà aquest senyor, d'acord amb el setmanari «Renaixement», ha donat la segona i tercera conferencias. La segona tingué lloc el dia 22 del passat agost al local del «Casal Nacionalista del Districte Sisé». En ella, continuant el desentrollo de la tessis que indicà en la primera, donada al «Casal Catalanista del Districte Segón» i de la que ne tenen esment nostres llegidors, seguí parlant de l'«Actuació Catalana a l'América», i referint-se principalment al país de Buenos Aires explicà amb tota mena de detalls l'influencia que allà ha portat la Colonia Calana, que amb son treball i sa organització ha lograt sobrepujar a les que dels demés punts del món hi aflueixen. Explicà varis dels actes portats a cap per nostres compatriotes, dolguent-se i amb molta raó del poc estímul que tenen per part de la metrópoli, de tal manera que sembla que quan un català ha embarcat en el vaixell sembla—i son paraules seves—que és un cos mort el que marxa de sa patria, quan en realitat és un cos ben viu, com te ocasió de demostrar-ho en tots els actes patriótics que allà se celebren, amb més intimitat tal volta que no pas a la mateixa Catalunya. També parlà dels projectes que animen a l'Orfeó, entitat autónoma del «Casal Català», siguent un dels més grans el traspasar la cordillera dels Andes per a fer-se aplaudir de lo que anomená Trilogía Catalana, les tres cristets de Valparaiso, Concepció, Santiago: del meteix modo que a milers d'oients l'havíen aplaudit a Montevideo, procurant establir sempre i en totes ocasions la superioritat de la raça nostra i creant lo que anomená Imperialisme Catalá, i que l'Alfons Maseras anomena Paucatalanisme.

La tercera conferencia la doná el dia 29 al «Casal Nacionalista Martinenc», escullint amb molt bon acert el tema de «L'actuació de l' obrer catalá a l'América». Fou una interessantíssima conferencia de ample esperit obrerista, ben apropiada an aquella barriada.

Feu notar la gran tasca que representa per l'obrer catalá que va a América sens anar-hi gens preparat per la lluita per la vida, el que en essent allá sembla que experimenti un desdoblament espiritual treballant de fort i de ferm i encara li queda temps pera anar a les societats obreres de resistencia, on, deixa sentir el seu pés, car se pot ben dir que no hi ha cap societat obrera que no tingui en la seva Junta algún obrer catalá. Feu notar com la gent que marxa a América és la més intelligenta, la que te aspiracions i aquí se troba agarrotada sense poguer les satisfer i va enllá, enllá, en recerca de l'ideal; pro que no creguin que l'obrer allá trobi tot seguit manera de poguer surar i que no estava pas en lo cert en Ferri, el célebre col-laborador d'en Lombroso, quan digué que l'obrer de Buenos Aires podía dir que havía alcançat el resumen de la perfecció obrera, car no l'aná pas a estudiar la vida obrera allá on devía anar, a les miserables habitacions que per un crescut lloguer tenía d'habitar amb tota la familia i dormint en un sol cuarto sense cap respecte al pudor. Molts altres conceptes aná desgranant, que faríen aquesta crónica massa llarga si els hi escrigués. Restem fer constar que han agradat molt les tres conferencies que porta donades.

*
* *

Degut a l'amabilitat del Sr. Durán, després d'acabada lo conferencia tingueren el plaer de visitar tot el «Casal», que és un hermós edifici construit expressament per a societat. Dona goig veure de lo que ha sigut capaç l'activitat i esforç d'un home informat de un gran esperit nacionalista, logrant amb poc temps atraure's les simpatíes de una innombrable legió de obrers que viuen per aquelles rodalíes, i els que van al «Casal» a fer afirmació de Catalunya, quan abans la major part d'ells eren furibonds lerrouxistes. Ara meteix i continuant la creixença de la societat, han comprat uns terrenys al costat de l' edifici, per a fer-ne camp d'esports. Tenen també en projecte la creació d'un museu, biblioteca pública, la d'unes escoles catalanes i gratuites, i la de un dispensari médic gratuit.

La nostra enhorabona al Casal Nacionalista Martinenc.

*
* *

A fi de que les idees que tant bellament expresa el Sr. Termes no quedin recloses aquí Barcelona, car, i ens dól molt el haver-ho de tornar repetir, cap diari se preocupa de enviar redactors a pendrè notes de las meteixes per a trasmetre-les a sos llegidors, la redacció de «Renaixement» está treballant pera que dit senyor vagi a diferents pobles de Catalunya a esposarles.

Des d'ara estem autoritzats per a dir que «Renaixement» ha enviat un representant a Tarragona i a Reus per a buscar la manera de donar ne a quiscuna d'aquestes poblacions, i les seves proposicions han tingut acullida taborable, de manera que els dies 2 i 13 de aquest mes tindrán lloc allá sengles actes que s'encaminarán a juntar les aspiracions dels catalans d'Amèrica i dels de Catalunya.

La nostra enhorabona també a «Renaixement» i al senyor Termes, i que vegi aquest i els catalans de l'Amèrica que L'ESTIUADA, periòdic aforà, se preocupa de tot lo que pugui reportar benefici a nostra Patria i a sos fills, que prou pena tenen al tenir-la de plorar ausenta.

IGI

Barcelona, 1 Setembre 1914.

■-■-■

Crucíferes

VII

Per vosaltres qu'en díes de proba
alenteu mon esperit malaltís
i amb paraules d'amor i dolçura
el meu cor que s'en va sosteniu:
és, amics, el derrer dels meus cántics,
de ma lira el derrer dels sospirs
i ans al llim de la fosa no'm baixin
¡Ai! ¡Adeu! el meu cor us vol dir,
per l'almoina d'amor que m'heu feta
¡Grans mercés! eus en donc, bons amics.

Vaig perduda per sobre la terra
com l'alosa que perd el séu niu,
com la viuda que plora endolada,
com la mare que perd el séu fill;
tot ho veig de color de tristesa,
tot ho veig de color de neguit,
no més veig llá d'enllà de la fossa
l'Esperança que brilla per mí,
del cel blau que'l meu cor tant enyora,
del cel blau que'ls neguits m'han d'obrir.

¿Qué sería la vida de l'home
si an el món hi tingués el séu Fí?
les riqueses seríen sa gloria,
l'orgullós, es veuría feliç
i ¡ai! el pobre a qui Deu tant estima
es veuría vexat i aborrit,
Epulón fora el rei de la terra,
Llátzer pobre sería un cuc vil,
un cuc vil trepitjat per l'oprobi
i aixafat per la planta del ric.

Jesús meu, que del cel devallares
tu m'ho dius qu'el cel és pels humils,
si amb ta creu somrisent abraçada,
abraçada amb ta creu vull morir;
i quan torni el meu cós a la terra,
i no quedi ja rastre de mí,
vull ¡oh Creu! que tu guardis mes cendres
que les vetllis de día i de nit.
Si tu'm fas de companya en la fossa,
bé hi sabrán per pregar mos amics.

MARÍA DE SULTERRA.

Barcelona, Agost de 1914.

■-■-■

L' hivern a muntanya

I

Era el cor de l' hivern; a entrellusca i amb una serena gentil al Pla de les Arenes s' hi podía pas aguantar. Un aire prim i talladiç envidriava arréu, arréu, el torrentó de la Font de l'Ars i 'ls biots d' aigua per ont, en ple día s' hi rabejen les remades de bestiá. Els pastors feien via, embolicats amb llur caputxó de burell, vers als Cortals, sentint-se en aquella hora solemne del crepuscle vespertí els balandreigs d' aquelles.... Llunyanes.... Fondes.... com el toc solemne de l'*Angelus* que dintre poc brandaría la campana fonda... fosca i llunyana de la parroquia. I s' anava enfosquint, enfosquint; i per enllumenar aquell escenari natural i grandiós, que te per bastidors i bambalines, arbredes gegantes i claps de cel blavosos, i per fondo el vell Montseny cobert de neu, les estelles feien una lluhissor distinta dels altres jorns, i en la serena volta s' empaitaven fent cúes llampagoses, ara tonent-se, ara tornant a reixir com per a distreure del fret a l'esmeperdut vianant que atravessés en aital hora aquells tarters escabrosos i solius.

Perduts al lluny el sò d' esquelles, belar de xaións, udols dels cans remaders i canturies melangioses de pastors, restà'l Pla deles Arenes en quietut paorosa, no torbant ni 'l remoreig d' aigues, que restaven gelades entre joncars i mates de verns.

Quan semblava que la plana, envolta en aquella majestuosa quietut, havía començat ja la dormida, i 'l Montseny ben arredossat amb son llensol ni gosava respirar, se sentiren clars i argentins els tocs d' una campaneta.... acompassats... iguals... interromputs d'en tant en tant per un camp tristoi... planer i armoniós que entrava adintre l' ánima i la enrotllava de misteri i la feia abismar en dolça meditació. I 'ls tocs de la campaneta, acompassats, iguals, s' anaven atansant, atansant, interromputs pel cant tristoi, planer i armoniós; i la Natura per sentir-ho semblava aguantar l' alé, admirant-se d' aquell dolç misteri entre aquella calma. De sobte per la recolzada que fa 'l camí veinal s' ovirà un grupo de tres persones, la del devant més petita, amb una llanterna que apenes feia llum, i en la má, brandant-la enlaire, la campaneta; seguía un altra encorvada pel pes dels anys, amb una capeta enribetada d' or, un llens blanc com la neu, tapant un objecte que duia segur a les mans, descuberta la testa, d' on els cabells n' havíen fugit, i 'ls pocs que hi quedaven talment pareixíen brinets de plata, que interrumpía 'ls tocs de la campaneta..... acompassats..... iguals..... amb un cant tristoi, planer i armoniós:

Amplius lava me ab iniquitate mea:
et á peccato meo mundame

I anaven fent vía seguits de l' altra persona, alta, ferrenya, embolicada amb groixuda manta, enfonzada fins a les orelles la vermella barretina, fent esllavisar rocs i sorra amb sos esclops ferrats que fressejaven torbant aquella quietut inmensa. Pobre home! L' angunia 'l consumía. La seva pobra mare, la Munda dels Vinyets, s' acavaba per moments i 'l metje 'ls havía donat ordre de sagramentar-la; solets com eren a llur casa amb la sola companyía de son pare vellet i sa germana, no tingué altre remei qu' arribar-se amb quatre camades a la Parroquia per avisar al senyor Rector a fi de portar Nostre Amo i confortar a la pobra malalta amb els auxilis espirituals, bell consol pels que senten arribada l' hora de deixar aquesta vall de penes.

Pobre minyó! Seguía corprés i neguitós, pensant si arribaríen a temps a donar el darrer adéu a l' ánima de sa mareta, que 'ls devía esperar, i amb ells aquell Deu del cel i terra que tenía de fer estada per darrera vegada en son cor, que, ja nèt per sos actes piadosos i arrepentiment, acabaría de purificar amb la benedicció del sacerdot, qui després li donaría 'l bon Jesús i l' alentaría amb els Sants Olis i l' hi faría amb dolcesa la recomanació de l' anima que cansada del batibull mundà cercava altra estada.

Deixant enrera 'ls tarters de la Casota, en-